БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 10 (8842)
ЯНВАРИИН 13
ВТОРНИК
1959 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Партийна конференцинүүдэй шиидхэбэри эрхэ бэшэ дүүргэгдэхэ ёһотой

Парти, правительствын абаһан хэдэ хэдэн шухала хэмжээнүүдэй, тэрэшэлэн нютагуудтахи партийна организацинуудай хүтэлбэреэ һайжаруулһанай, ажалшадай шэн зорилготойгоор ажаллаһанай ашаар манай республика 1958 ондо промышленна продукци бүтээн гаргаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэһэн, малайнгаа тоо толгойе зарим тэды олошоруулһан, гүрэндөө һү, мяха, нооһо урдынхиһаа һураггүй ехээр тушааһан байна.

Тиибэшье аймагууд, городуудта болоожо дүүрэһэн партийна конференцинүүд дээрэ делегадууд гол түлэб шиидхэгдээгүй асуудалнуудта анхаралаа хандуулжа, партийна, советскэ, ажахын органуудай хүдэлмэриин дутагдалнуудые шүүмжэлһэн, тэдэнээ зайсуулха арга замуудыень заажа үгэһэн байна. Конференци бүхэн дээрэ шанга шүүмжэлэл, өөрыгөө шүүмжэлгэ гараа. Гүрэнэй түсэб дүүргэдэггүй, үйлэдбэриингөө хүсые, түхеэрэлгэнүүдээ хүсэдөөр ашагладаггүй, жэгдэ бэшээр ажалладаг, һарын дүүрэхэ багта яарал тэбдэл, голодоһо гаргадаг промышленна олохон предприятинүүдай бии байһан тухай Улан-Удэ, Бабушкин, Городок городуудта, Заиграйн, Сэлэнгын, Кабанскын болон бусад хэдэн аймагуудта болоһон партийна конференцинүүд дээрэ шүүмжэлэл хэгдээ. Олон предприятинүүдтэ, барилгануудта хүдэлмэришэдэй, барилгашадай ажал муугаар эмхидхэгдэнэ, тэндэ ажалай журам һула, уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана, мүнгэн зөөри, элдэб материалнууд гамгүйгөөр гаргашалагдана.

Колхоз, совхозуудай, РТС-үүдэй хүдэлмэридэхи горьтойхон дутагдалнууд тухай, полинуудай, сабшалангай ургасын муу, малай тоо толгойн удаанаар олошоржо, ашаг шэмын багаар абтажа байһан тухай, энэ ушарһаа гээгдэжэ ябадаг, экономическа талаараа һула, олзо доход багатай артельнүүдэй үшөө бии байһан тухай партийна олон конференцинүүд дээрэ, илангаяа Хориин, Заиграйн, Закаменай, Иволгын, Хэжэнгын аймагуудта хурса шүүмжэлэл гараа. Партиин олохон айкомууд колхоз, совхозуудые халирхайгаар хүтэлбэрилдэг, тэдэнэй юундэ гээгдэжэ ябаһанийе һайнаар шэнжэлжэ, харгы замыень заажа үгэдэггүй, юрэнхы заабаринуудые үгөөд лэ, өөһэдынгөө баталан абаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые һулаар хинан шалгадаг, дутагдалнуудтай эбсээд, хүтэлбэрилэгшэдтэнь эрилтэ табидаггүй байна.

Партиин олохон горкомууд, айкомуудай хүдэлмэрилэгшэд, илангаяа тэдэнэй секретарьнууд арад зонтой һула холбоо барисаатай, предприятинүүд, колхозуудаар үсөөн ябадаг, һая яа үзэгдэхэдөөшье колхоз, предприятинүүдай хүтэлбэрилэгшэдтэй халта мүлтэ уулзаад лэ ябашадаг байха юм.

— Манай комбинадай шанаржуулгын фабрикын үүдэнэй хайшаа гээгдэдэгые горкомоймнай нэгэдэхи секретарь нүхэр Можин мэдэдэггүй, —гэжэ Городок городой партийна конференциин делегат нүхэр Черепанов шүүмжэлээ.

Хориин аймагай партийна конференциин делегадууд нүхэд Цыбикжапов, Борисов гэгшэд үгэ хэлэхэдөө, айкомой бюрогой гэшүүд, секретарьнууд колхозуудтахи бодото байдалые һайнаар мэдэнэгүй, элдэб жэжэ божо хүдэлмэреэр һамаараад, гол шухала юумэнүүдые обёоронгүй гарашана гэжэ тэмдэглэһэн байна.

Партийна эхин организацинуудай үүргэ, харюусалгые дээшэлүүлхэ тушаа партиин айкомууд шухала хэмжээ абанагүй гэжэ олон конференци дээрэ шүүмжэлэгдээ. «КПСС-эй айком партийна эхин организацинуудые муугаар хүтэлбэрилнэ, тэдээндэ саг үргэлжэ туһалнагүй, баталан абаһан шиидхэбэринүүдэйнгээ ямараар дүүргэгдэжэ байһанийе хинан шалганагүй» гэжэ Ториин аймагай «Коммунизм» колхозой партийна эхин организациин секретарь нүхэр Ломухин конференци дээрэ хэлээ. Иимэрхүү шүүмжэлэл мүн Байкало-Кударын, Прибайкальска, Тарбагатайн аймагуудай партийна конференцинүүд дээрэ гараһан байна.

Кадрнуудые шэлэн олохо, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ горьтойхон дутагдалнууд бии. Мүнөө сагта колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хүдөө ажахын үйлэдбэрииe һайнаар мэдэхэ хүнүүд байха ёһотой, теэд КПСС-эй айком колхозой түрүүлэгшэнэрэй, тэдэнэй орлогшонорой, бригадирнуудай, фермые даагшанарай, тэрэшэлэн партийна эхин организациин секретарьнуудай һуралсал эмхидхээгүй гэжэ нүхэд Дамбаев, Дондуков, Намжилов гэгшэд Курумканай аймагай партийна конференци дээрэ хэлээ.

Конференцинүүд дээрэ гараһан шухала шухала шүүмжэлэлые тоолохо болоо һаа олон. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, партиин олохон айкомууд, горкомуудай хүдэлмэридэ ехэ дутуу дунданууд бии байһаар. Нэн түрүүлэн хэлэхэдэ, партиин олохон айкомууд хүтэлбэреэ тодо бэшээр, халирхайгаар ябуулна, шиидхэбэринүүдэйнгээ дүүргэлтые һулаар эмхидхэнэ, тэдэнээ саг үргэлжэ хинан шалганагүй, кадрнуудта эрилтэ һулаар табина.

Делегадуудай шүүмжэлхы ажаглалтануудые, һанамжа, дурадхалнуудые хараадаа абажа, 1959 ондо промышленность болон хүдөө ажахыгаа саашадань түргэнөөр хүгжөөхэ, ажалшадай байра байдалые улам баян дэлгэр, культурна болгохо, партийно-эмхидхэлэй, ойлгуулламжын хүдэлмэрииe улам һайжаруулха дэлгэрэнгы шиидхэбэринүүдые конференцинүүд баталан абаа.

Баталан абаһан шиидхэбэреэ, коммунистнуудай шүүмжэлхы ажаглалтануудые, һанамжа, дурадхалнуудые дүүргэхын тулада конференциин һүүлээр партиин айкомууд хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулгануудые хараалаад, бэелүүлжэ байна. Тиибэшье энэ талаар хэгдэхэ хүдэлмэри үшөөл ехэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Мүн КПСС-эй обкомдо, республикын Министрнүүдэй Соведтэ, совнархоздо, хэдэ хэдэн министерствонүүдтэ, управленинүүдтэ гомдолтойгоор конференцинүүд дээрэ хүнүүд тон зүб шүүмжэлэл хээ, һанамжа, дурадхалнуудаа оруулаа. Һая КПСС-эй обкомой бюро тэдэ шүүмжэлэл, дурадхалнуудые хаража үзөөд, хүдэлмэреэ һайжаруулхыень, партийна конференциин делегадуудай табиһан асуудалнуудые шиидхэхэ талаар хэмжээ абахыень министерствонүүд болон республиканска эмхи зургаануудые уялгалаа.

Конференци дээрэ баталан абаһан шиидхэбэреэ, коммунистнуудай шүүмжэлхы һанамжа, дурадхалнуудые дүүргэхэ гээшэ партийна комитедүүдэй түрүүшын уялга болоно. Конференциин тогтоолой ямараар дүүргэгдэжэ байһыень партиин айком хододоо шалгажа, зохихо хэмжээ абажа байха уялгатай. КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүд соо хэлэгдэһэнэй ёһоор, эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэриингөө арга дүршэлые партийна организаци бүхэн саг үргэлжэдөө һайжаруулжа байха ёһотой.

КУБАГАЙ РЕСПУБЛИКЫН САГ ЗУУРЫН ПРЕЗИДЕНТ ДЭЭДЭ ЗЭРГЭТЭ ГОСПОДИН МАНУЭЛЬ УРРУТИАДА

ГАВАНА

Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһонуудые, уласхоорондын харилсаа холбооной аша туһа харалгые хүтэлбэри болгон Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительство хадаа Кубагай Республикын саг зуурын правительствые хуулитаар мэдэрһэн тухайгаа мэдүүлнэ.

Советскэ Союзай арадууд амжалта туйлахыень, һалбаран бадархыень Кубагай арадта ехээр хүсэнэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

Москва, Кремль,
1959 оной январиин 10.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна комиссие баталха тухай

«РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха тухай Дүримэй» 36, 37-дохи статьянуудай ёһоор РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна комиссие ниитын организацинууд болон ажалшадай бүлгэмүүдэй иимэ түлөөлэгшэдһөө бүридүүлэн баталха:

Һунгуулиин Центральна комиссиин Түрүүлэгшэ **Прохоров** Василий Ильич—Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Соведһээ,

Һунгуулиин Центральна комиссиин Түрүүлэгшын орлогшо **Павлов** Сергей Павлович — Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союзһаа,

Һунгуулиин Центральна комиссиин Секретарь **Тищенко** Владимир Иосифович—Культурын хүдэлмэрилэгшэдэй Профессиональна союзһаа.

Һунгуулиин Центральна комиссиин гэшүүд:

Устинов Владимир Иванович—Москва городой коммунистическэ организациһаа,

Родионов Николай Николаевич—Ленинград городой коммунистическэ организациһаа,

Соболев Леонид Сергеевич—РСФСР-эй уран зохёолшодой Союзһаа,

Белов Павел Алексеевич—Арми, Авиаци болон Флодто туһалха Бүхэсоюзна һайндуранай бүлгэмһөө (СССР-эй ДОСААФ),

Триполкина Людмила Васильевна—Ставрополиин хизаарай хүдөө ажахын болон бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадай профессиональна союзһаа,

Плепиков Иван Федорович—Хабаровска хизаарай коммунистическэ организациһаа,

Рыбаков Александр Александрович—Горькиин областиин «Красное Сормово» заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадһаа,

Семенова Любовь Алексеевна — Курска областиин Стрелецкэ районой В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүдһээ,

Усикова Татьяна Ананьевна—Омско областиин Полтавска районой Калининай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүдһээ,

Елисеев Иван Николаевич—Сталинградай областиин «Сталинградгидрострой» гэжэ барилгын хүдэлмэри оньһожуулха управлениин хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадһаа,

Анисимов Александр Давыдович—Челябинска областиин Магнитогорскын металлургическа комбинадай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадһаа,

Тухватуллин Зигандар Зиннатович—Башкирай АССР-эй «Туймазанефть» гэжэ нефтиин олзоборилгын управлениин хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадһаа,

Дамбаев Октябрь Гармаевич—Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союзай Бурядай областной организациһаа,

Джамалова Равзанат Магомедовна—Дагестанай АССР-эй медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна союзһаа,

Шериева Ирина Хасановна—Кабардино-Балкариин АССР-эй культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна союзһаа,

Васькаев Идыжлян Манджиевич — Хальмагай АССР-эй «Сарпа» гэжэ совхозой хүдэлмэришэд болон алба хаагшадһаа,

Богданов Владимир Семенович—Карелиин АССР-эй Шуйско-Виданска леспромхозой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадһаа,

Филиппов Дмитрий Тимофеевич—Коми АССР-эй «Воркутуголь» комбинадай «Капитальная» гэжэ № 1 шахтын хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадһаа,

Белоусова Зинаида Егоровна— Мариин АССР-эй Медведевскэ районой Калининай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүдһээ,

Горбунова Мария Сергеевна—Мордвагай АССР-эй Кочкуровска районой Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүдһээ,

Бекузарова Зоя Дмитриевна—Хойто-Осетиин гэгээрэлэй, дээдэ һургуулиин болон эрдэм ухаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна союзһаа,

Курбангалеева Халима Мухитдиновна — Татарай АССР-эй В. И. Ульянов-Ленинэй нэрэмжэтэ Казаниин гүрэнэй университедэй студентнүүд, профессорнууд болон багшанарһаа,

Никитин Иван Федорович—Удмуртиин АССР-эй Ижевскэ металлургическа заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадһаа,

Калугин Михаил Иванович—Чечено-Ингушиин АССР-эй нефтиин болон химическэ промышленностиин хүдэлмэришэдэй профессиональна союзһаа,

Кузьмина Александра Федоровна — Чувашиин АССР-эй Яльчикска районой «Победа» гэжэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүдһээ,

Кочайцев Иван Федорович—Яхадай АССР-эй профессиональна союзуудай областной Соведһээ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ТАРАСОВ.
РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЗИМИН.

Москва, 1959 оной январиин 10.

Ажалшадай депутадуудай хизаарай, областной Соведүүдтэ һунгаха һунгуулиин хизаарай, областной комиссинуудта кандидадуудые дэбжүүлгэ эхилээ

Хизаарай, областной Соведүүдтэ һунгаха һунгуулиин хизаарай, областной комиссинуудта кандидадуудые дэбжүүлгэ Россин Федераци дотор январиин 10-һаа эхилээ.

(ТАСС).

Германитай баталагдаха эбэй договорой проект

Советскэ правительство хадаа США-гэй, Англиин, Франциин, мүн Германида эсэргүү дайнда өөһэдынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдээр хабаадалсаһан гүрэнүүдэй правительствонуудта, тэрэшэлэн ГДР-эй болон ФРГ-гэй правительствонуудта Германитай баталагдаха эбэй договорой проектые январиин 10-да США, Англи болон Франциһаа Москвада байдаг элшэн сайдуудаар дамжуулан барюулһан байна.

Германитай баталагдаха эбэй договорые хаража үзэхын, договорой текстые зүбшэжэ зохёогоод, баталхын тулада хоёр һарын болзор соо Варшавада гү, али Прагада эбэй конференци зарлахые Советскэ правительство ното соогоо дурадхаһан байна.

Германитай эбэй договор баталалга Европодо эб найрамдал хангаха хэрэгтэ тон ехэ һайн үүргэ дүүргэхэһээ гадна, немец арадай ниитэ национальна зорилгые— Германиие нэгэдүүлгые шиидхэлгэдэ туһалха байна.

США-гэй, Англиин, Франциин правительствонуудта Советскэ правительствын эльгээһэн ното соо Берлинэй асуудалаар дурсагдаһан правительствонуудай нотонуудта харюу үгтөөд, хамаатай гүрэнүүдэй хоорондоо хэлсээ хэжэ, Берлинэй асуудал гуримшуулха эрмэлзэлгэ дахяад элишэлэн мэдүүлэгдэһэн байна.

(ТАСС).

РСФСР-эй БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДҮҮД БОЛОН НЮТАГАЙ СОВЕДҮҮДТЭ ҺУНГАХА ҺУНГУУЛИИН КОМИССИНУУДТА ЭРХИМ ХҮНҮҮД ДЭБЖҮҮЛЭГДЭНЭ

Найдабариимнай харюулха

Улан-Удын Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад—бүхы эрхэтэд РСФСР-эй, БурАССР-эй Верховно Соведүүд болон нютагай Соведүүдые һунгаха һунгалтада эршэмтэйгээр бэлдэжэ захалаа. Үсэгэлдэр районой ажалшадай депутадуудай Соведүүдые һунгаха һунгуулиин комиссиин гэшүүдтэ кандидадуудые дэбжүүлжэ захалаа.

Паровоз хабсаралгын цехтэ олон зоной хабаадалгатай суглаан болоожо, слесарьнүүдэй бригадир Виктор Маланович Доржиев түрүүлэн үгэ абаад, районой һунгуулиин комиссида үнинэй хүдэлмэришэн нүхэр П. П. Милининие түлөөлэн эльгээе гэжэ дурадхаба.

—Петр Петровичые һайн мэдэхэбди,—гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. —Нүхэр Милин ходо оролдосотойгоор ажаллахаһаа гадна, ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр, дуратайгаар хабаадалсадаг хүн юм. Манай этигэл найдабарииe Петр Петрович нэрэтэй солотойгоор харюулхал байха.

Нүхэр Доржиевай дэбжүүлһэн кандидатурые электромонтер Иннокентий Иванович Натанов һайшаан дэмжэжэ, үнэн зүрхэнэй үгэнүүдые хэлэбэ.

Суглаанда хабаадагшад нүхэр Милининие районой һунгуулиин комиссиин гэшүүндэ кандидат болгожо нэгэн дуугаар дэбжүүлээ.

П. Чебунин.

Хүндэтэ багшаяа дэбжүүлбэ

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студентнүүд, багшанар, алба хаагшад, бусад хүдэлмэрилэгшэд һая олоороо сугларжа, Бурядай АССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха Центральна һунгуулиин комиссиин гэшүүндэ кандидадые дэбжүүлбэ.

Багша Павел Иванович Бартанов түрүүлэн үгэ абаад, түүхын наукануудай кандидат Пылжит Нанзановна Бадмаевае дэбжүүлхэ дурадхал оруулаа.

Суглаанда хабаадагшад нүхэр Бадмаевае Бурядай АССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха Центральна һунгуулиин комиссиин составта нэгэн дуугаар дэбжүүлээ.

Сумкин.

Олоной хэрэг хүндэтэй

БАЙКАЛО - КУДАРА. (**Телефоноор абтаба**). Январиин 12-то Байкало-Кударын аймагай медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын суглаан болоожо, РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин округой комиссиин гэшүүндэ кандидадаар хэниие дэбжүүлхэб гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Энэ хүндэтэ комиссиин гэшүүндэ кандидадаар врач-педиатр Мария Махановна Абахаевае дэбжүүлхэ тухай дурадхал больницын главна врач нүхэр Прокушева оруулаа.

—Олониитын хүдэлмэрииe хододоо хүндэтэй дээрэ тоолоожо, эдэбхитэйгээр ажалладаг аймагай Соведэй депутат Мария Махановна мүнөөшье манай найдабарииe харюулха гэжэ би этигэнэб. Тиимэһээ минии дурадхалые дэбжэхыетнай та бүгэдые гуйжа байнаб,—гэжэ Антонина Кузьминична Прокушева сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө хандаа.

Тэрэнэй дурадхалые врач Зинаида Васильевна Дроздова дэмжэбэ.

Эдэ нүхэдэй дурадхал бултанда һайшаагдажа, нэгэн дуугаар баталагдаһан байна.

Ц. Раднаев.

КПСС-эй XXI СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Абаһан уялгаяа дүүргэбэ

Кударын аймагай «40 лет Октября» колхозой Мухар гэжэ газарта байрладаг холын отарынхид 1958 ондо хонидоо хэнзэлүүлжэ, зуун эхэ хонин бүриһөө 140-һөө үсөөн бэшэ хурьга абаха гэһэн уялга жэлэй эхин багаар абаһан юм.

Мүнөө Мухарай хонишод хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, 100 эхэ хонин бүриһөө 140 хурьга абаад, нэгэшье гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ байна.

Дүршэл ехэтэй, үнинэй хонишон Радна Сунгранова отарынгаа 127 эхэ хониһоо үнгэрэгшэ жэлэй түрүүшын түл абалгын үедэ 138 толгой хурьга абаһан юм. Декабрь һарада үшөө 39 хурьга нэмэжэ абаад, хамта 100 эхэ хонин бүриһөө 140 хурьгатай болонхой. Хонишон Сунгранова абаһан уялгаяа нигэжэ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэбэ. Мүн залуу хонишон Дарима Хандажапова 100 эхэ хониһоо 140 хурьга түлжүүлжэ байна. Фермын бусадшье хонишод баһал һайн амжалта туйлаба. Жэшээлхэдэ, Мария Яковлева, Владимир Байнзуров, Сындэма Чимитова, Александра Силина, Бадма Аюшеева зуун хонин бүриһөө 110—125 хурьга абанхай.

Дээрэ дурсагдаһан амжалта миин зүгөөр туйлагдаа бэшэ, харин хонишодой оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар туйлагдаа. Зунай сагта тэдэнэр эхэ хонидые һайнаар харууһалжа, хүсэ шадалыень абхуулаа юм. Мүн үбһэ тэжээл һайн шанартайгаар бэлдээ һэн. Үшөө зун байхада бэлдэгдэһэн һолоомон, сэл ногоон үбһэн хониной дал дээгүүр нягтаар сомоотой байдаг.

Хурьга абадаг таһалгада ороходо тон һаруул, сэбэр. Тэндэнь тобир һайн хурьгад бага ехээрээ илгагдаад, хамаг таһалганууд соо амяар амяараа байна.

Хонишодой өөһэдынь гэртэ ороходо, мүн лэ сэбэр, дулаан, радиоприёмник, ном, плакат бии.

Мүнөө түл абалгын үедэ хонишод ээлжээгээр үдэр һүнигүй манажа, хурьгадые абана.

Фермые даагша Бато-Сүхэ Доржиевай ажал эмхидхэхэ шадабари тухай хэлэнгүй гарахын аргагүй. Олон жэлэй дүршэлтэй энэ нүхэр хони, хурьгадаа өөрөө эмнэжэ, аргалжашье шададаг юм. «40 лет Октября» колхозой эрхим хонишод партиингаа XXI съездые ажалай ехэ амжалтаар угтажа байна.

Зураг дээрэ: фермые даагша Б.-С. Доржиев.

Г. Цыдыпов.

Үнэн сэхээр ажаллана

Улан-Удын паровозо-вагонно заводто хүдэлжэ байһанаа комсомолой путёвкоор Хэжэнгын аймагай «Коммунизм» колхоздо ерэһэн Дугар Будаев городой комсомолшуудай этигэл найдабарииe бодото ажалаараа харюулжа байна. Мүнөө нүхэр Будаев колхозойнгоо электростанциин машинистаар хүдэлнэ. Тиихэдээ али бүхы юумэндэ нарин нягта, шадамар бэрхэ байһанаа колхознигуудта харуулна.

Дааһан ажалдаа ханамжатайгаар хандажа, үгтэһэн даалгабари болзор соонь дүүргэдэг байһанайнгаа түлөө тэрэ колхозой правлениин, партийна эхин организациин зүгһөө баясхаланда нэгэтэ бэшэ хүртэһэн байна.

Д. Николаев.

СОВЕТСКЭ БАЙГУУЛАЛТА

Һунгагшадайнгаа эрилтые хангаха

Үнгэрһэн 1958 оной декабрь һарада Сэлэнгын аймагай Ноёхоной сомоной Соведэй һунгагшадай суглаанууд болоһон байна.

Эдэ суглаанууд дээрэ Сэлэнгын аймагай Соведэй депутат нүхэр Манидари Дамбаева болон Ноёхоной сомоной Соведэй депутадууд нүхэд Д. Б. Улымжиева, О. В. Буянтуев, Л. П. Нохошкуев, С. Д. Цыдыпов, Ц. С. Цыретаров болон бусад өөһэдынгөө ябуулжа байһан ажал хүдэлмэри тухай тоосоото элидхэл хээ.

Депутадуудай элидхэлнүүдые һунгагшад зүбшэн хэлсэхэдээ, аймаг, сомон дотор һайшаалтай ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһаниие тэмдэглэхэ зуураа, дутуу дутуу дундануудые элирүүлээ.

Жэшээнь, Ноёхоной сомоной Соведэй культурно-гэгээрэлэй комиссиин ажал хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые һунгагшад шангаар шүүмжэлбэ. Юундэб гэхэдэ, эндэхи хүдөөгэй клубай хүдэлмэри тон һулаар эмхидхэгдэнэ. Тэрэ клуб саг болзортоо түлигдэнэгүй, тэндэ культурно-гэгээрэлэй ямаршье хүдэлмэри ябуулагдахаяа болишонхой. Эдэ бүгэдые сомоной Соведэй гүйсэдком һайнаар мэдэжэ байгаад, ёһотой хэмжээ абанагүй гэжэ һунгагшад шүүмжэлээ.

Эдэ суглаанууд дээрэ мүн нютагуудта байдаг библиотекэнүүдэй ажал хүдэлмэриин дутагдалнууд горьтойхоноор шүүмжэлэгдэһэн байна. Һунгагшад сомоной Соведэй гүйсэдком болон тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Г. Дандаровые ажалшадта газетэ, журнал, ном саг болзортонь асаруулжа байха тушаа тусхай хэмжээ абадаггүй гэжэ шүүмжэлээд, энэ шухала хүдэлмэриие эрид һайжаруулха гэһэн эрилтэ табяа.

Ноёхон болбол аймагай томо тосхонуудай нэгэн гэжэ тоологдодог юм. Эндэ долоон жэлэй һургуули, хүдөөгэй больница, тоһоной завод, хэлхеэ холбооной таһаг, гурбан магазин гэхэ мэтэ эмхи зургаануудта 70-аад алба хаагшад хүдэлмэрилнэ. Колхознигуудһаа гадна, тэдэнэй олонхинь албан хэрэгээр аймагай центр Ново-Селенгинск ошохо болодог. Теэд тэдэнэр автобус үгы тула хэдэн үдэр машина хүлеэжэ һуудаг юм. Тиимэ дээрэһээ һунгагшадай олонхинь энээниие хараадаа абажа, Ноёхон Ново-Селенгинск хоёрой хоорондо автобус ябуулдаг болгоходо туһалалсаха гэһэн эрилтэ депутадуудта табиһан байна.

Депутадуудта һунгагшадай табиһан эрилтын ёһоор, мүнөө Ноёхон тосхондо автобус ябуулдаг болохо эмхидхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ захалба.

П. Халтанов.

Һонирхолтой семинар

Саг үргэлжэ үнгэргэгдэдэг үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй түрүүлэгшэ, секретарьнуудай болон профсоюзна эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй семинар КПСС-эй Сэлэнгын айкомдо болобо.

Энэ семинар дээрэ профсоюзуудай областной соведэй ахалагша инструктор нүхэр Полусуров саг үргэлжэ үнгэргэгдэдэг үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй ажал тухай элидхэл хээ.

А. Барданов.

КУКУРУЗА ТАРИХА ГАЗАРТА ТОШО ХАЛЯАХА, САҺА ТОГТООХО, НАГ ШЭБХЭ ГАРГАХА ХҮДЭЛМЭРИ ТҮРГЭДХЭЕ!

Сэлэнгынхидтэ харюу

Мухаршэбэрэй аймагай кукуруза ургуулагшадай социалистическэ уялга

Партиин XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүд соо хүдөө ажахые хүгжөөн һалбаруулха тухай тодоор хэлэгдэнэ. Иимэ холын хараата шиидхэбэреэр зоригжон, бидэнэр, Мухаршэбэрэй аймагай кукуруза ургуулха звенонуудай гэшүүд, Сэлэнгын аймагай «Коммунизм» колхозойхидой хандалгада харюу болгон, 1959 ондо дээшэлүүлэгдэһэн иимэ социалистическэ уялга абанабди.

Кукуруза тариха газартаа энэ оной январиин 25 болотор саһа тогтоожо, мүн февралиин 15 хүрэтэр тошо халяажа дүүргэхэбди.

Мартын 20 болотор гектар бүридэ 25 тонноһоо бага бэшэ нэгшээгдэһэн наг шэбхэ гаргагдаха. Гадна гектар бүридэ 3—3,5 центнер минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаха юм.

Кукурузынгаа 150 гектарые уһалагдадаг газарта тариха байнабди.

Үрэһэ хүрэнгэеэ хаһа саг соонь, эрхим шанартайгаар тарилгада бэлдэхэбди. Заабариин ёһоор үрэһэн томо жэжээрээ илгагдаха, нара, һалхинда байлгажа шанаржуулагдаха, гексохлоранаар хорогдохо юм.

Бүхы кукурузаяа квадратно-гнездовой аргаар тариха, тиихэдээ участок бүхэндэ зүб квадрат гаргахын түлөө тэмсэхэбди. Кукуруза тариһан газараа зунай үедэ шииг нойто элбэгтэйгээр, сэбэрээр, буртаг үбһэгүйгөөр байлгахабди.

Ургамалай ургажа байха үедэ утаашань, хүндэлөөшэнь зуруud хоорондын элдүүрилгэ хоёр дахин хэгдэхэ. Гадна нютагай болон минеральна үтэгжүүлгэ хүсэд хүрэхөөр нэмэлтэ тэжээл болгон оруулхабди.

Уһалагдадаг газараа кукурузын ургажа байха үедэ 1—2 дахин уһалхабди.

Гектар бүриһөө дунда зэргээр 300 центнерһээ доошо бэшэ, тэрэ тоодо уһалагдадаг газарай га бүриһөө 400—450 центнер ногоон набша абтаха байна.

Кукурузаяа хожомдуулангүй, намарай эртын хюруугда сохюулангүй, саг соонь хуряажа, эрхим шанартай силос дараха байнабди.

Силосэй үнэ сэнгые химдаруулхын зорилгоор кукуруза тариха, ургуулха, хуряаха хүдэлмэри оньһожоруулагдаха.

Бүтээсэ ехэтэйгээр, бүри ашагтайгаар ажалладаг болохын тула кукуруза ургуулха агротехникые наринаар шудалха, агротехническэ курсада һураха байнабди.

(Энэ уялга кукуруза ургуулагшадай аймагай суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ баталагдаа).

Кукуруза ургуулагшад ажалдаа гараа

Шэнэ долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ ниитынгээ малда шэмэтэ тэжээл элбэгээр бэлдэхэ гэһэн Сэлэнгын аймагай «Коммунизм» колхозойхидой хандалга бэшэгые Зэдын Кировэй, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд һайшаан дэмжэнэ. Тиигээд тэдэнэр энэ жэлдэ кукурузынгаа газарые үргэдхэжэ, тарилга хээд, урданайхидаа орходоо бүри ехэ эшэ, набша хуряаха гэжэ шиидэбэ. Жэшээлхэдэ, Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо кукуруза ургуулха саг үргэлжын комсомол-залуушуулай звено эмхидхэгдээд, ажаллажа оробо. Энэ звенодо «Беларусь» маркын трактор хоёр тэргэтэйгээр үгтэнхэй.

Звеногой гэшүүд хабар болотор 4000 тонно наг шэбхэ поли дээрээ гаргаха гэһэн түсэбтэй юм. Тэрэнэйнгээ хахадыень КПСС-эй XXI съездын нээгдэтэр гаргахабди гэжэ уялга абанхай. Мүнөө 1400 тонно наг шэбхэ, мянган центнер суперфосфат поли дээрэ зөөгөөд, съездын ойртохо бүри улам эршэмтэйгээр ажаллана. Звеное даагша Дамдин-Цырен Цыбиков, тракторист Баатар Аюшеев, Василий Доржиев болон бусад һайнаар ажаллана. Эдэнэр кукурузынгаа газарай гектар бүриһөө 300 центнер шахуу ногоон эшэ, набша хуряаха зорилгоо бэелүүлхээр хүсэд шиидэнхэй.

Тиихэдэ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо хоёр звено эмхидхэгдээд, ажаллажа байна. Нэгэнь комсомол-залуушуулай звено юм. Тэрэниие колхозой комсомольско организациин секретарь Чагдар Мансуров хүтэлбэрилнэ. Колхозой кукуруза ургуулагшад хэдыхэн үдэр соо 1600 тонно наг шэбхэ поли дээрээ гаргаа.

А. Доноева.

Москвагай область. «Горки-II» совхоздо Харьковай тракторна заводой бүтээжэ гаргаһан «ДТ-16» маркын багахан трактор туршалга гаража байнхай. **Зураг дээрэ:** үтэгжүүлгэ болон бусад ашаа өөрөө буулгадаг тэргэтэй «ДТ-16» маркын трактор.

ТАСС-эй фотохронико.

Ажалдаа шалгаржа, ардтаа магтуулагшад

ҺААЛИШАН ХҮБҮҮН

Зэдэ голой хойто эрье дээрэ Закаменай аймагай «Победа» колхозой һаалиин фермэ байдаг юм.

Эндэ ерэхэдэ сүлөөтэй нэгэшье хүн үгы—хүн бүхэн доро дороо ажалтай: хэн нэгэнэй башни сооһоо силос гаргажа, хангалтама хоншуухан үнэрөөрнь үнеэдые мөөрүүлжэ, нүгөө заримнай түмэр соргоор бүлеэн уһа урадхуулжа, үнеэдэй уһалуурнин газарта оруулжа, зарим хүнүүдэй шэбхэ шабааһа арилгажа байхань харагдадаг. Үнеэдэй типовой байрын газаагуур ябахада һаяшаг тодхогдоһон дүүжэн харгыгаар наг шэбхэ зөөгдэжэ, сабшалан, тариянай поли дээрэ абаашагдажа байдаг. Иигэжэ үбэлэй хагсуу хүйтэн гэлтэгүй, фермэдэ солото ажалай сууряан ханхинажа, хүнүүдэй сэдьхэлдэ баяр түрүүлнэ.

Энэ фермын үнеэдэй байра соо ороходо, хүдэр улаан шарайтай, дунда зэргын шамбай шираг бэетэй, ялалзаһан хурса нюдэтэй залуу хүбүүн үнеэдые заха захаһаань һаажа байха. Энэмнай Ленинскэ комсомолой гэшүүн, 18-тай һаалишан Борис Бадмаев гээшэ.

Борис Бадмаев 1956 ондо энэ фермэдэ һаалишан болоод ерэһэн юм. Борис һургуулиингаа зунай амаралтын үедэ арбаадтайһаа хойшо колхозойнгоо үбһэ, таряа хуряалсадаг, заримдаа хабар, намарай сагта мал адуулалсадаг байгаа. Залуу хүбүүнэй бага наһанһаа хойшо ажал хүдэлмэридэ дуратай, али нэгэн ажалые заатагүй ойлгожо абахые оролдодог байһаниинь саашадаа өөртэнь ехэ туһа хүргөө.

1956 ондо болоһон КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхын тула колхозой правлени, партийна эхин организацида комсомол, залуушуулай ехэхэн туһаламжа хэрэгтэй болоо һэн. Тэрэл үедэ Борис Бадмаев һаалишан болгыт гэһэн гүйлтэ колхозой правлени болон комсомолой эхин организацида барьяа. Теэд энээнһээ урид һаалишан болохо гэһэн өөрынгөө һанал бодол тухай зарим нэгэн хүнүүдтэ хэлээдшье үзэһэн юм. «Орхил даа, үнеэ юун һаажа шадаха һэмши, харин миил ондоо ажалда хүдэлөөлшни дээрэ» гэһэн харюу тэдэнэй зарим нэгэнһээ дуулагша һэн. «Зориһондоо эзэн боло , зондоо алба хэ!» гэжэ үбгэн, буурал толгойтой һургагшынгаа хэлэһэн үгэнүүдые Борис хүбүүн һанан һанан ябаа бэлэй.

Колхозой правлени, комсомолой эхин организаци залуу хүбүүнэй гүйлтые анхаралтайгаар зүбшэн хэлсээд, тэрэниие һаалишан болгожо, фермэдэ эльгээгээ һэн. Зориһон хэрэгэйнгээ бэелүүлэгдэбэшье, арбан табан үнеэ бэе дээрээ даагаад, һү һааха түсэбөө дуулаад байхадаа Борис нэгэ бага бахардаадшье, ядараадшье, һанаагаа зобоодшье абаһан юм.

Теэд залуу наһанайнь зориг, мүн алдарта Ленинскэ комсомолой гэшүүн байһан хүндэтэ нэрэнь хүшэр хүндэ ажалһаа айхагүйгөөр Борисые хүмүүжүүлээ юм.

Тиибэшье хорёод жэлдэ һаалишанаар хүдэлмэрилһэн, дүршэл ехэтэй Чимит Гомбоева, мүн үнинэй һаалишан Дымит Гармаева болон бусад тэрээндэ бүхы шадалаараа туһалаа һэн.

Эдэ хуушанай һаалишадай баян дүршэлые гансашье Борис бэшэ, мүн энэ фермэдэ һаалишадаар хүдэлхэеэ һүүлэй үедэ ерэһэн комсомолшууд Антонина Ажитова, Мария Бадмаева, Дулма Ганжурова, Валентина Николаева ехээр һонирхожо, ойлгожо абаһан юумэеэ ажалай хүдэлмэридөө хэрэглэдэг болоо.

Мал ажал дээрэ илангаяа үбэлэй, хабарай сагта элдэб бэрхэшээл дайралдадаг. Үбэлынь үнеэдэй байра арилгахаһаа эхилээд, силос, холимол тэжээл үгэхэ, бүлеэн уһаар уһалха хүрэтэр элдэб хүдэлмэри таһалдадаггүй. Теэд Борис ямаршье хүдэлмэриһөө сухаридаггүй.

Залуу комсомол һаалишан эршэтэ ажалаараа нёдондо һайн дүн туйлажа шадаа. Үнгэрһэн жэлдэ даажа байдаг нютагай үүлтэрэй 15 үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 1500 гаран литр һү һаагаа. Иигэжэ 1958 ондо абаһан уялгаяа һаалишан Борис нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ шадаба. Мүнөө Борисай харууһалдаг үнеэд хүсэ шадалаар һайн. Зоотехническэ заабариин ёһоор үнеэдээ харууһалжа, эдеэлүүлжэ байһанайнь ашаар тэдэнь хододоо тарган, һүтэй байна бшуу.

— Хэдышье ехэ дүршэлтэй һаа, зоотехническэ һургаал заабари мэдэхэгүй малшан һайн амжалта туйлажа шадахагүй гэжэ һайнаар ойлгожо абанхайб,— гэжэ Борис хэлэдэг. Тиин үбэлдөө үнеэдээ зүбөөр эдеэлүүлхые оролдоно. Юундэб гэхэдэ, малые үбэлдөө зоотехническэ заабариин ёһоор, саг сагтань эдеэлүүлээгүй һаа, үнеэдэй хүшэ шадал һуларха, һүн багаар һаагдаха болоно бшуу. Тиимэ дээрэһээ мүнөө һаамхай үнеэн бүридэ таарууга̄ар тэжээл эдюулэгдэнэ. Үбһэн, холимол тэжээл, силос, зеленко, буйлуулагдаһан һолоомонһоо гадна, дабһан болон бусад минеральна тэжээл үгтэнэ. Энээнэй хажуугаар үнеэд бүхэли сүүдхэ соо дуратай сагтаа автоуһалууриһаа бүлеэн уһа уужа байдаг.

Эндэхи фермын үнеэд мүнөө олоороо тугаллажа захалаа. Фермынхид түл абалгадаа һайнаар бэлдэнхэй. Һаалишад тугалнуудаа зоотехническэ заабариин ёһоор түлжүүлхые оролдоно.

1959—1965 онуудта ороной арадай ажахые хүгжөөхэ даабаритаа тоонууд тухай КПСС-эй ээлжээтэ бэшэ XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ фермын һаалишад, тэрэ тоодо Борис Бадмаев эдэбхитэйгээр хабаадажа, ажал хүдэлмэреэ арьбадхаха хэдэн хэдэн үнэтэ һанамжа дурадхажа оруулаа.

Мүнөө тус фермынхид коммунистическэ ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэжэ байнхай.

Коммунистическэ ёһоор ажаллаха, ажаһууха, эрдэм ухаагаа дээшэлүүлхэ тухай түрэл партиингаа уряае комсомол һаалишан Борис Бадмаевай нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхэнь найдамтай.

Д. Шагдуров.

СЭХЭ МҮНГЭН ТҮЛӨӨҺЭНДЭ ОРОХО САГ ЕРЭЭ

Колхозууд һая эмхидхэгдэжэ байха үедөө экономическа талаараа һула, багахан ажахынууд байдаг һэн. Түрүүшын үедэ хэһэн, бүтээһэн хүдэлмэреэрнь бэшэ, харин ажалда гараһан үдэрыень харалсажа, колхознигуудай хамтын ажалда хэр эдэбхитэйгээр ябажа байһыень сэгнэдэг бэлэй. Эгээл тэрэ үедэ, 1931 ондо боложо үнгэрһэн Соведүүдэй VI съезд колхознигуудай хэһэн ажалые ажалта үдэртэ гаргажа, тэрээгээрээ олзо доходоо хубаажа абадаг болохо гэжэ дурадхаһан байгаа. Ажалта үдэр гээшэ социалистическэ хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ ехэ үүргэтэй, ашатай туһатай байгаа. Ажалта үдэр гаргадаг болоходо тоо бүридхэл һайжарһан, хэһэн ажал зүбөөр сэгнэгдэжэ, түлөөһэн үгтэдэг болоһон, колхознигуудые оролдосото ажалда урмашуулһан байна. Тэрэ гэһэнһээ хойшо колхозуудай хүгжэхэ, баяжаха тудам ажал эмхидхэхэ, ажалай түлөөһэ үгэхэ гурим саг үргэлжэ хубилгагдажа, улам һайжаруулагдаа.

Партиин ЦК-гэй 1953 оной сентябриин Пленум хүдөө ажахые эрид түргэнөөр хүгжөөхэ, колхозуудые экономическа талаарнь бэхижүүлхэ шухала удхашанартай хэмжээнүүдые абажа, ажалаа эмхидхэхэ, ажалай түлөөһэ үгэхэ гурим һайжаруулха хэрэгтэ ехэхэн нүлөөтэй байгаа. Олоһон ажалта үдэрөөрнь колхознигуудта квартал бүхэндэ мүнгэн аванс үгэжэ байха гэжэ тэрэ тогтоолоор дурадхагдаһан юм. Ажалай түлөөһые иигэжэ эмхидхэдэг болоходо ажалта үдэрэй удхашанар дээшэлжэ, колхознигууд хамтынгаа хүдэлмэридэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоо. Тэрэшэлэн КПСС-эй ЦК, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет тусхай тогтоол гаргажа, колхознигуудай ажалта үдэртэ һара бүридөө аванс үгэжэ, түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө ажалай нэмэлтэ түлбэри үгэжэ байха тухай шиидхэбэри абаа һэн. Тэрэ тогтоолой ёһоор колхознигууд һара бүридэ аванс абажа байхаһаа гадна, колхозууд нютагайнгаа эрхэ байдалые, колхозойнгоо арга боломжые харалсажа, ажалай нэмэлтэ түлбэри үгэхэ гурим өөһэдөө зохёохо, баталха эрхэтэй болоо.

Һара бүридэ мүнгэн аванс үгэхэдэ ажалта үдэрэй удхашанар бүри дээшэлээ. Юуб гэхэдэ, хэһэн ажалайнгаа түлөөһые жэлэй дүүрэхэдэ хараха бэшэ, харин һара бүридэ абажа байдаг болоходоо хүнүүд хамтынгаа ажалда бүри оролдосотойгоор хабаадалсажа, ажалта үдэр олоор олохые эрмэлзэдэг юм.

Энэ арга хэды һайн байбашье, муу талануудтай, дутуу дундануудтай юм. Энэнь юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, жэлэй туршада колхознигуудай нэгэ жэгдээр мүнгэн олзо оруулжа байдаггүй байһан тула мүнгэн авансын хэмжээн һара һараар хубилжа байдаг. Һара соо олоһон ажалта үдэртөө хэды түхэриг мүнгэ абахабиб гэжэ колхознигууд мэдэдэггүй байгаа. Тэрэшэлэн сагай уларилай эрхэ байдалһаа ургаса һайн, муу байжа, малһаа ашаг шэмэ ехээр, багаар абтажа, жэлэй мүнгэн олзын ехэ, бага байдаг тула һүүлдэ, хубаариин болоходо ажалта үдэртөө хэды шэнээн мүнгэ абаха байһанаа мэдэхын аргагүй юм.

Арга боломжонуудаа тооложо, жэл соо оруулха олзоёо баггсаажа ерээд, оронной зарим колхозууд һүүлэй жэлнүүдтэ тогтомол гэхэ гү, али һара бүридэ ажалта үдэртэ адляар авансаар мүнгэ хубаадаг болонхой. Тиигээд жэлэй дүүрэхэдэ олзо доходой дүн гаргагдаад, үлөөшэ мүнгэн дахин ажалта үдэртэ хубаагдадаг, үгышье һаа шэнэ гараһан жэлдэ авансаар үгэхэ мүнгэнэй жасада оруулагдадаг байна.

Тогтомол хэмжээгээр һара бүридэ мүнгэ авансаар үгэжэ байхада, гүрэнэй предприятинуудта хүдэлмэришэдэй салин хүлһэ абадагтал адляар колхознигууд хэды шэнээн юумэ хэбэл һарын дүүрэхэдэ али тухай мүнгэ абахаб гэжэ мэдээд ябахадаа бүри һайнаар хүдэлмэрилжэ ажалта үдэр олоор олохоёо оролдохо болоно бшуу.

Зүгөөр ажалта үдэрэй түлөөһэн шэнжэ шанараа хэды хубилаашье һаа, мүнөөнэй эрхэ байдалда таарамжагүйшэг, колхознигуудые урмашуулха, зоригжуулха хүсэниинь һуларһан байна. Иимэ нэгэ асуудал заатагүй гарана: тогтомол хэмжээгээр ажалай түлөөһэ үгэжэ байхадаа ажалта үдэрые байлгаһанай хэрэг юуб? Хүдөө ажахыда хэһэн хүдэлмэриие ажалта үдэрөөр сэгнэхын орондо үйлэдбэриин предприятинуудта, совхозуудта салин хүлһэ үгэдэгтэ адляар сэхэ мүнгөөр түлэдэг болоо һаа, дээрэ бэшэ гү?

Түрүү колхозуудай жэшээ дээрэһээ харахада, иимэ гүйсэд арга боломжоншье бии, тиигэхэшье хэрэгтэй. Энээнэй тулада хэһэн хүдэлмэриие ажалта үдэрөөр бэшэ, харин мүнгэн дээрэ гаргажа сэгнэхэ тодорхой гурим тогтоохо хэрэгтэй. Тиихэдээ колхозууд өөһэдынгөө арга боломжонуудые— хэр ехэ мүнгэн олзотой байдагаа, хэды шэнээн гаргаша хэхэ байһанаа харалсажа, хэгдэһэн ямар хүдэлмэриие хэды мүнгөөр сэгнэхэ гурим табиха байһаниинь мэдээжэ.

Сэхэ мүнгөөр түлэхэ гурим тогтооходоо түрүүшын үедэ ажалта үдэр бэшэдэг гуримаа хараада абалсабал дээрэ ха. Жэшээлхэдэ, манай колхозой һаалишанда 100 литр һү һааһанайнь түлөө 4 ажалта үдэр бэшэгдэдэг байбал, колхоздо ажалта үдэр бүхэндэ 6 түхэригэй хубаагдахада тэрэ хүдэлмэриингөө түлөө 24 түхэриг абаха болоно. Иигэжэ ажалай түлөөһэ үгэдэг урданайнгаа гуримые харалсажа, хэһэн хүдэлмэриие мүнгөөр сэгнэжэ түлэхэ гурим зохёогдохо байна бшуу. Тиигээд жэлэй тоосоо гаргалганаар колхознигуудта ажалай түлөөһэндэ үгтэхэ мүнгэнэй дутуугаар хубаагдаһан гэхэ гү, али олзо мүнгэнэй үлөөд байгаа һаань, хүнүүдэй жэл соо абаһан мүнгэн дээрэ таарруулан нэмэжэ түлэхэдэ, үгышье һаа тэрэ үлүү гарааша мүнгые ниитын жасада, мүн гаража байһан шэнэ жэлдэ ажалай түлөөһэндэ үгтэхэ мүнгэнэй жасада оруулхада болохо.

Тооложо үзөөд байхада урдань олзо доходоо ажалта үдэрөөр хубаадагтаа орходоо колхоз шэнэ жэлдэ колхознигуудтаа һураггүй ехэ мүнгэ түлэжэ шадаха байгаа һаа, урда жэлэйхидээ орходоо хэһэн ажалые дээгүүр сэгнэхэ гурим тогтооходо болохо байна.

Тиихэдэ үшөө нэгэ шухала асуудал гарана—хамтаараа абаһан ороохо таряа, овощь, хартаабха, һү, мяха, тоһо гэхэ мэтынгээ эдеэ хоолой зүйлнүүдые хайшан гээд хубааха гээшэб? Колхознигуудай ажал хэжэ, хэды шэнээн мүнгэ абаһаарнь тааруулжа хубаахадашье, али хүнүүдтэ хэрэгтэй юумыень мүнгөөр худалдахадашье болохо.

Ажалта үдэртэ тогтомол хэмжээгээр мүнгэ хубаахадашье, мүн ажалта үдэр бэшэлгэгүйгөөр хэһэн хүдэлмэриие сэхэ мүнгөөр түлэхэдэшье хэһээрээ абаха социалистическэ ёһо гуримда һайнаар таараха байна. Эдэ арганууд нэгэн уг зорилготой — һайнаар, оролдосотойгоор ажаллахын, хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абадаг болохын, ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө колхознигуудые урмашуулха гэһэн удхатай юм. Илгаань юуб гэхэдэ, хэһэн ажалыень сэхэ мүнгөөр сэгнэжэ, түлэжэ байхада хүнгэн байхаһаа гадна, колхознигуудта ойлгосотой, тодорхой байна бшуу.

Урдань һара бүри аванс үгэдэггүй байхада жэл соо хэды шэнээн мүнгэ, таряа талха абахаяа мэдэдэггүй ушарһаа зарим хүнүүд хүдэлмэриһөө залхуурдаг, ондоо тээшээ олзотой ажал бэдэрдэг, ажалай журам эбдэдэг байһан юм. Мүнөөшье ажалта үдэр бэшэлгын дутагдалнуудтай байһан дээрэһээ хүдөө ажахын шухала хүдэлмэри заримдаа ехээр оройтожо үнгэргэгдэдэг байна. Иигээд хэһэн ажалыень сэхэ мүнгөөр түлэдэг болоходо колхознигуудые урмашуулжа, эдэбхи үүсхэлыень дээшэлүүлхэ байһаниинь лабтай.

Манай колхозой экономикые, ажал хүдэлмэриие шэнжэлжэ үзөөд байхада ямаршье бэрхэшээлгүйгөөр сэхэ мүнгэн түлөөһэндэ орожо шадаха байнабди. 1958 ондо колхознай 6 миллион шахуу түхэригэй олзо абажа, ажалта үдэр бүхэндөө таряа талханһаа гадна, 6—7 түхэриг мүнгэ хубааханьт. Жэлэй туршада түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө ажалай элдэб нэмэлтэ түлбэри горьтойхоноор үгтэһэн байха. Харин 1950 ондо оройдоо миллион хүрэхэгүй түхэригэй олзо оруулжа, ажалта үдэртөө нэжээд түхэриг хубааһан байгаа.

Тиихэлээрээ эдэ жэлнүүдтэ манай колхозой ажахы түргэнөөр хүгжэжэ, мүнгэн олзомнай 6—7 дахин дээшэлһэн болоно бшуу. Мүнөө жэлдэ манай нютагта ехэ ган гасуур боложо, орооһо таряанай болон бусад тарималай ургаса тон бага байгаа, малһаа ашаг шэмэ һанаһанда хүрэхөөр абтаагүй. Энэ ушарһаа мүнгэн олзо багаар ороһоо гадна, элдэб гаргашамнай ехэ болоо. Тиигээгүй һаа ажалта үдэртөө бүри ехэ мүнгэ хубааха һэмди.

Һайн ургасатай жэлдэ манай колхоз мүнгэн олзо горьтойхоноор оруулжа, колхознигуудайнгаа хэһэн ажалда мүнгэ ехээр хубааха аргатай. Арга боломжонуудаа тоолож үзөөд байхадаа, бидэнэр бүри мүнөө жэл — 1959 ондо ажалай сэхэ мүнгэн түлөөһэндэ орохо гэжэ шиидээбди. Партийна организаци болон правлениин энэ үүсхэлые колхознигууднай ехээр һайшаана.

Жэл соо олзо доходой жэгдээр орожо байдаггүй дээрэһээ ажалай сэхэ мүнгэн түлөөһэндэ ороод, һара бүри тоосожо байха гэхэдэ, бэрхэшээл гараха байна. Тиибэшье жэлэй түрүүшын хахадта колхозуудта мүнгэн олзынь багаар орожо байха үедэ гүрэндэ тушааха юумэнүүдтэнь бэлэдхэлэй организацинуудай аванс үгэжэ, гүрэнэй банкһаа урьһаламжын үгтэжэ байгаа һаань, энэ асуудалые шиидхэжэ болохо байна. Сэхэ мүнгэн түлөөһэндэ ороходоо квартал, һара бүридэ абаха мүнгэн олзоёо һайнаар бодомжолжо, түсэблэхэ хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ.

Ажалта үдэрые сэхэ мүнгэн түлөөһөөр һэлгэхэдэ алишье талаараа дээрэ, аша үрэ ехэтэй байха гэжэ һанагдана.

С. БУДАЕВ, Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин секретарь.

Ажалша хүбүүд, басагад хүмүүжүүлэгдэнэ

(Баргажанай аймагай Баянголой һургуулиин хүдэлмэриин дүй дүршэл)

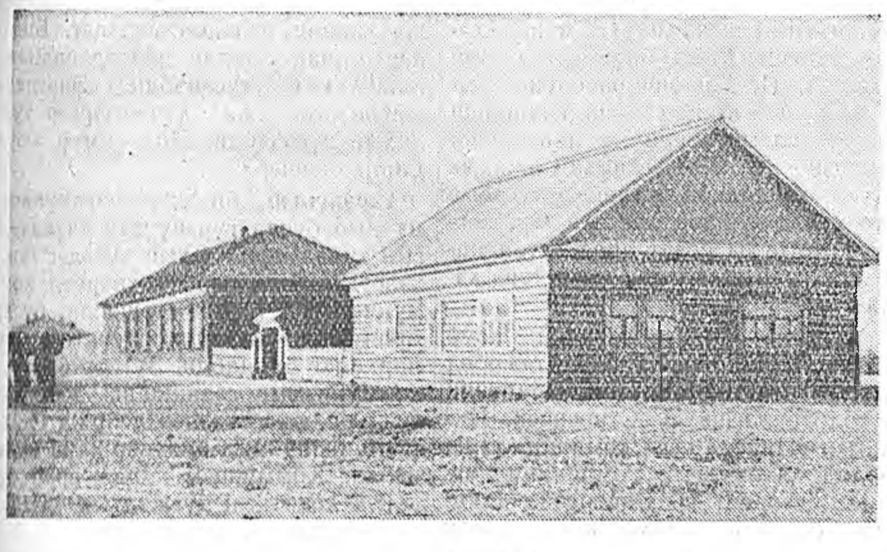

Баянголой дунда һургуулиин «П» үзэг шэнги томо байшангай зүүн захада баһа нэгэ ехэ сагаан байшан холоһоо элеэр харагдана. Энээнэй хажууда ерэхэдэ, яһала уран нарин гараар баригдаһан гэр гэжэ хүнэй мэдэхээр: хана булангынь нэгэшье өө моогүй, сонхонь ехэнүүд, сэбэрээр харуулдуулһан сагаан хушалтань доогуураа гоё һиилүүртэй. Зосоонь ороходо бүришье гоё. Гурбан ехэ таһалгын хоёр соонь модо, түмэр дархалха мастерскойнууд, нэгэ таһалга соонь элдэб янзын машина, зэмсэгэй частьнууд табяатай. Мастерскойнууд соонь олон верстак, түмэрөөр элдэб юумэ бүтээхэ токарна станогууд болон бусад түхеэрэлгэнүүд бии. Энэ хадаа һургуулиин һурагшадай өөрынгөө гараар бүтээһэн мастерской гээшэ.

Үнгэрһэн 1957—1958 оной һуралсалай жэлэй һүүлдэ Баянголой дунда һургуулиин дэргэдэ барилгын бригада эмхидхэгдээ һэн. Энэ бригадада уралалгын хүдэлмэридэ дуратай 8—9-дэхи классай 21 һурагшад оролсожо, багша Игнатий Константинович Мосолоев болон дүршэлтэй модошо дархан Аюши Цыреновэй хүтэлбэри доро барилгын модо бэлэдхээд, зөөжэ эхилээ бэлэй. Уданшьегүй һургуулиин газаа обоо сомоо модон сугларжа, һуралсалай мастерскойн томо байшангай һуури табигдаа һэн.

Түрүүшээр иимэ ехэ барилга хэхэнь залуу урашуулда бэлэн хэрэг бэшэ байгаа. Гэбэшье оролдосотой, омогтой хүбүүд ханын модо хайжа, харуулдажа һураад, һүүлээрнь холбожо, хоноожо шадаха болоо бшуу. Дүшөөд хоногой туршада һайн заабари, хүтэлбэри доро оролдосотой бэрхээр, эбтэй эстэйгээр ажаллажа, 17 метр утатай, 10,5 метр үргэнтэй үндэр сагаан байшан барижа дүүргээ. Һурагшадай хэһэн энэ барилга 70000 түхэригтэ сэгнэгдэһэн байна.

Иигэжэ Баянголой һурагшад саашадаа ехэ туһатай, политехническэ һуралсалай удхашанартай хүдэлмэри хэһэнэйнгээ түлөө республикын Гэгээрэлэй министерствын шанда хүртэжэ, 25000 түхэриг абаа.

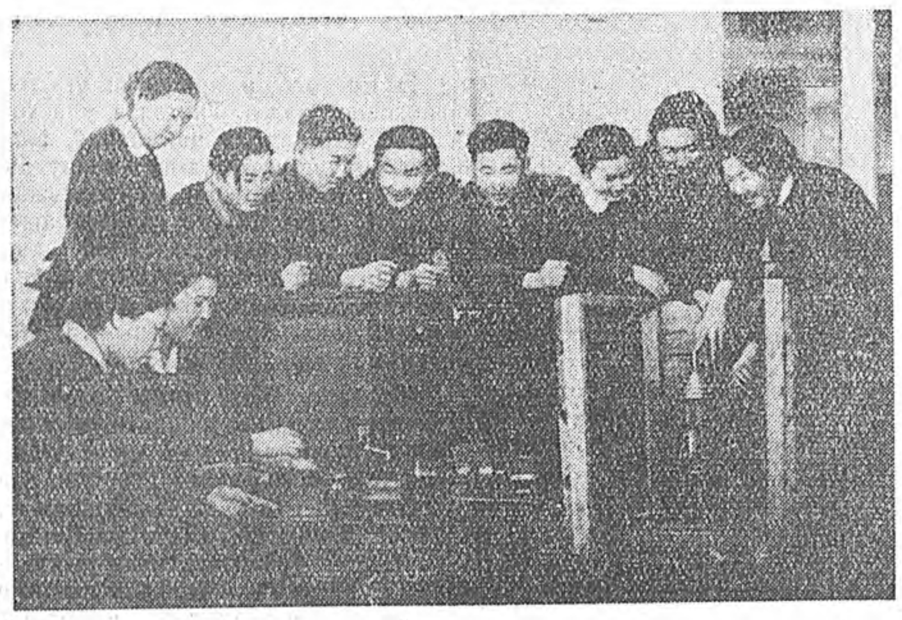

Энээнтэй хамта Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз зундаа һурагшадай ехэ туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө һуралсалайнгаа мастерскойдо түхеэрэлгэнүүдые абахыень 10000 түхэриг үгөө. Эндэхи һурагшад зунайнгаа амаралтын үедэ колхозойнгоо мал ажал болон үбһэ, таряа хуряалга дээрэ 16400 ажалта үдэрэй хүдэлмэри хэһэн байна бшуу.

Һаяхан тус һургуулиин директор Доржи Семенович Семенов Улан-Удэ городһоо модоор, түмэрөөр дархалха 4 станок, урлаха. дархалха верстагууд болон бусад олон янзын түхеэрэлгэ асаржа, һурагшадые ехээр баясуулаа. Тэдэнэр баясаншьегүй яахаб. Эдэ үнэтэй сэнтэй станогууд болон түхеэрэлгэнүүд мүн лэ тэдэнэй гараар бии болгогдоо ха юм.

Мүнөө Баянголой һургуулиин һурагшад һуралсалай һайн мастерскойтой боложо, тэндээ модоор, түмэрөөр дархалха хүдэлмэридэ һурана. Тиигэхэ зуураа тэдэнэр мастерскойдо хэрэглэгдэхэ гар зэр зэмсэг хэнэ. Гар хюрөөгэй хүбшэ, һүхын, хутагын эшэ гэхэ мэтые 5—6-дахи классай һурагшад хэдэг. Мүн 5—7-дохи классай басагад зундаа сад, огород дээрэ хэрэглэгдэхэ гар зэмсэгүүдые модоор, сангаар хэнэ.

КПСС-эй XX съездын һүүлээр Баргажанай аймагай Баянголой дунда һургуули политехническэ һуралсал бэелүүлхэ талаар түрүүшын алхам хээ. Тус һургуули олон һалбаритай томо ажахы болохо Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэ байдаг тула эндэхи һурагшад бага наһанһаа аба эжынгээ, аха эгэшынгээ хойноһоо дахажа, ажалай дүршэл олоно. Һүүлшын жэлнүүдтэ һурагшадые ажалай дүршэлтэй танилсуулха асуудалда онсо анхарал хандуулагдажа, зунай амаралтын үедэ һурагшад колхозойнгоо хүдэлмэридэ үргэнөөр хабаадана. Ахалагша 8—10-дахи классай һурагшад колхозой үйлэдбэриин эгээл харюусалгатай хүдэлмэри хэжэ, һаалишанай, хонишоной, мал адуулагшын, механизаторай мэргэжэлтэй болоно. 1957—58 оной һуралсалай жэлдэ 10-дахи класс дүүргэһэн 15 һурагшад мүнөө колхоздоо хүдэлмэрилжэ байна. Тэдэнэр һаалишадаар, хонишодоор хүдэлмэрилжэ, түрүүшын үдэрһөө ажалай һайн журам, эдэбхи оролдолго харуулна.

Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ, орон дотор арадай гэгээрэлэй хэрэгые саашадань хүгжөөхэ тухай СССР-эй Верховно Соведэй һаяшаг баталан абаһан Хуулиие Баянголой дунда һургуулиинхид ехээр һайшаажа, саашадаа энэ Хуулиие бодото хэрэг дээрэнь дүүргэхын тула хэмжээ-ябуулгануудые хараалжа байнхай.

Зураг дээрэ: 1). һурагшадай бариһан мастерской. 2). 10-дахи классай һурагшад худалдажа абаһан шэнэ станогуудаа хаража байна. 3). Һурагшад сангаар лейкэнүүдые хэжэ байна.

О. Раднаевай текст,
М. Алексеевэй фото.

Искусствын, уран зохёолой декадада бэлэдхэл

Бэлигтэй поэт

Үргэн талаар ябаһандал,
наһанайнгаа зам гаталһайб.
Үглөөгүүрэй нарантай
бодоһоор адли тухайб.
Холын замда зорижо, мэндээ
хэлэжэ гарааб.
Хойноһоом түрэл гэртэхимни
удаан зогсобо—харааб.
Гараад,
мэдэрбэб дахинаа бусахагүйгөө.
Ганса —
урдам заяата наһанайм харгы.

Дорюун хурса, бардам шанга дуутай залуу бурят поэт Николай Дамдинов иигэжэ литературна харгы замда гараһан тухайгаа тодохоноор бэшэнэ. Энээхэн мүрнүүд дотор мүнөө үеын залуушуулай һанал бодол элирхэйлэгдэнэ бшуу.

Энэ нүхэрнай манай уран зохёолшодой дүрбэдэхи үеын бэлигтэ түлөөлэгшэнь мүн. Энэ үеын уран зохёолшод дайнай һүүлшын жэлнүүдтэ бурят литературада нэбтэрэн орожо байна. Тэдэнэр өөһэдөө дайн байлдаанда буу барижа ябаашьегүй һаа, дайнай хатуу хүндэ жэлнүүдые үхибүүн ябахадаа бэеэрээ туршаһан, яһала юумэ үзэһэн байха. Тиимэһээ тэдэнэй зохёолнууд соо Эхэ орон, эб найрамдалай темэнүүд гол һуури эзэлдэг юм.

Поэт Дамдинов үетэн тухайгаа, жаргалтай үе тухайгаа хүнүүдые дууряангүй, өөрын аялгаар дуулахые хүсэдэг.

...Нэгэтэ хоёр инаг залуу нүхэд хээрэ залинта аадарта сохюулаа гэхэ. Хүбүүниинь «бушууханаар дэгэлээ сэлижэ», аадарһаа басагаяа халхалаа.

Бүргэдүүд иигэжэ аршалдаг юм
дальбараагаа.
Амараг гансам, найдыш: ямаршье
аюулһаа
Аршаланхайл даа.

Эхэ оронойм далинууд,— гэжэ Совет гүрэнэй сэнхир огторгой аршалан ниидэдэг агуу авиаци тухай поэт согсолон бэшэнэ.

Н. Дамдинов Баргажанай аймагай Гаарга нютагта 1932 ондо түрөө. Бурят шүлэг, дуунуудые дууряажа, зааханһаа шүлэг бэшэжэ эхилһэн юм. Һургуулида һуража байхадань 1948 ондо «Бурят-Монголой үнэн» газетэдэ түрүүшынь шүлэг толилогдоо һэн. 1951 ондо 10-дахи класс алтан медальтайгаар дүүргэхэдэнь, БурАССР-эй Уран зохёолшодой союз Горькиин нэрэмжэтэ литературна институдта тэрэниие эльгээгээ һэн. 1955 ондо поэдэй «Баргажан» гэжэ шүлэгүүд болон поэмэнүүдэйнь түрүүшын согсолбори хэблэгдэн гараа бэлэй.

«Баргажан» гэжэ номоороо Николай Дамдинов бурят литературада бата һуурияа эзэлһэн байха юм.

Эхэ ороноймнай дэлюун нюрган
дээрэ
Эрхиин шэнээн лэ минии
Баргажан нютаг...
Харaагүй газар ходоо һонин
юм гэдэг,
Кавказ тухайгаа, нүхэрни,
намдаа хөөрэ.

Энээхэн ном соо шэнэ юумэ олон юм. Эхинһээнь һүүл хүрэтэр шүлэг бүхэндэнь шэнэ образууд болон баян рифмэнүүд һубарилдана:

Ушарсан ганса Сэсэгтээ
Ульгам морёороо хиисүүлнэм.
Барбагар хүндэ сасагтай
Бороогой минаада шэрбүүлнэм.

Залуу уран зохёолшо темээ ургэдхэхын тула ехээр ажаллаа. Женевскэ конференци, Партиин арбан юһэдэхи съезд, МГУ-гэй —«Шэнэ одон» тухай, түрэл нютаг, түрэлхи хэлэн тухай арад зондоо уран хурсаар хөөрэжэ үгэнэ.

Хүндэтэ уншагшад, эдэ мүрнүүдые уншыт, Байгал далай тухайгаа «Инаг дуранай хүсэн» гэжэ поэмэ соогоо хэды гоёор, хэды хурса тодоор поэднай бэшэнэб!

Туулган хүндэ долгинууд
Тулга хабсагай ёборжо,
Һомо тобшодли дуһалнууд
Һолонго татан бутаржа...

Энэ поэмые эсэстэнь хүрэтэр нэгэ амяар уншажархиха дуран хүрэдэг юм.

Ямаршье уран зохёолшын ном тэрэнэй һанал бодолой һаруул толи гэрэл мүн. Хайшаншье табяад уншахада, авторай шэбшэжэ ябаһан бодолнууд ном сооһоонь тоб байса тоборюутан харагдадаг бшуу. Тиимэһээ Москвада һуража байхадаа Н. Дамдиновай бэшэһэн «Шэнхинээтэ нарһад» гэжэ шүлэгүүдэйнь хоёрдохи суглуулбариие уншахадаа поэдэй үргэн далайсын, гүнзэгы бодолой ургажа ябаһые ажаглахат. «Түрүүшынхеэ Москва тухай», «Минии эгэшэ», «Үни хахасаһанай һүүлээр», «Нютагтаа бусалга» гэһэн шүлэгүүд соогоо табан жэлдэ нютагһаа холо һураһан тухайгаа бэшэнэ.

Табан жэл соо Бурядһаа холо
байгааб.
Талада тобсойһон Курскын
гудамжаар зайгааб.
Алтан ганжарта Киевээршье
айлшалааб.
Арадтаа суутай Москвагаа
һайхашаагааб.

Холошье һаа, зүрхэндэ дүтэ ниислэл Москва хотодо бурят хүбүүн һурахаяа ошоходоо, «үлхэмэл эрдэни, субад бэдэржэ» гараагүй.

Асарһан юумэмни—алдагдаагүй
хэлэн,
Аян замуудтам арадайм
гээгдээгүй дуун,—гэжэ хөөрэнэ.

Залуу поэт урдаа ехэ түсэб табинхай. Нэгэтэ Николай Дамдиновһаа: «Юугээ бэшэжэ байнаш?»— гэжэ асуухадам, энеэбхилэн иигэжэ хэлээ һэн:

— Табан хушуута малаа үдхэжэ байнаб.

— Энээниие юун гэжэ ойлголтойб?

— Литературын табан жанр дээрэ һуунаб.

Үнэхөөрөөшье Николай Дамдиновай ажал ехэшэг даа. Шэнэ зүжэг бэшэхэ түсэбтэй, шэнэ томохон поэмэ дүүргэжэ байна. Тэрэнэй зохёоһон «Ургын һалбаржа байхада» гэжэ киносценаряар Свердловско студи шэнэ фильм буулгажа дүүргэбэ. Һаяар тэрэнь экранда гаргагдахаяа байна.

Поэдэй хурса гүүрһан дороһоо публицистическэ болон литературоведческэ статьянууд һубарилдан гарадаг. «Дружба народов» журналда поэзи тухай тэрэнэй томохон статья гараа һэн. «Байгалай толон» журналда «Мастернуудһаа һургаал абая!» гэһэн статья толилогдоһон байха.

Николай Дамдинов хэһэн юумэеэрээ һанаагаа амарангүй, бэлигэйнгээ охиндо «һогтонгүй» саашадаашье мэргэжэлэй орьёл өөдэ дабшаха бээз гэжэ найданабди. Үшөө һайн зохёолнуудые бэшэжэ шадаха аргатайшье, бэлигтэйшье, бэшэхэшье байха.

В. Петонов.

Ч. ЦЫДЕНДАМБАЕВ

Түрүүшын пассажирнууд

«Малагар сагаан Һарада.
Манай шэнэ ракетэ
Бууба»—гэһэн мэдээсэл
Бултадаа бидэнэр уншахабди.

Баян Волгодо түрэһэн
Баатар Иванов Һарые
Хонишон грузин хүбүүнтэй
Хонон шэнжэлбэ гэлсэхэл.

Эрдэмтэдэй шэнжэлхэ
Элдэб шулуу түгдэлжэ,
Түмэр сабшуурайнь Һарада
Түерээ гаргахань дуулдахал.

Хатуу сахюур хүрьһэтэй
Харнин бүмбэрсэгые һэрюулжэ,
«Катюша», «Сулико» дуунуудынь
Ханхинажа эхилхэл.

Хадын залуухан хонишо
Халуун захяата инагаа,
Унтаандаа хаража зүүдэлээд,
Урихананаар миһэрхэл.

Һарада ошоһон инагайнгаа
Һанажа нэрыень дурдахадань,
Газарай шэмэг хүүхэнэйнь,
Грузиин сэсэг басаганайнь,

Зүүрилһэн эдир тэрээнэйнь
Зүрхэн шангаар сохилхол!
Баатарлиг эрдэмтэ Ивановайнь
Бааюулха тамхин дууһашоод.

Гэртээ үлдэһэн һамгандаа
Гэмэрэн тэндэ бүмбэрхэл.
— Гастрономой эндэ байдаггүйе
Галина юрэдөө мартажархёо,—
гээд,

Нэгэ Баатар нүхэрынь
Нүгөөдэдөө хэлэхэл.
Соло алдараар туяатаһан
Совет тугаа мандуулһан,

Эгээл тэрээхэн газартаа
Ухаата эрдэмтэ Ивановнай
Унтарһан гааһаяа орхихол.
—Манһаа һүүлдэ ерээшэд

Мартаһан гааһыеш олоходоо
Хатуу тамхяа татуужа,—гээд
Хадын хүбүүн шоглохол.

Холын һараһаа ерэһэн
Хоёр мэшээг баялигыень,
Хэды зуугаад академигууд
Хүлһэ адхатараа шэнжэлхэл.
Унда хоолоо мартажа,
Ухаа бодолоо гүйлгэхэл.

—Үтэгжүүлгэ үгыгөөр Һарада
Үндэр шэнисэ ургахагүй,—гээд
Буурал толгойтой профессор
Бултанай урда элирхэйлхэл.

—Холын һараһаа олдоһон
Холисогүй гайхамшаг үтэгжүүлгэ
Бидэнэй урда байна,—гээд
Бэлигтэй химик баталхал.

Баярлаһан бидэнэрэй мүнөөдэр
Багаханаар шогложо бэшээшэ,
Үглөөдэр хүсэлдэхэнь болтогой,—гээд
Үнэн зүрхэнһөө залбираебди!

Ш. БАДЛЫН

Шэнэ үльгэр

Галаб үниһөө Газар гээшэ өөрынгөө гол дээрэ эрьелдэн ээрэмшээһээр, Нараяа тойро тойроһоор, наһаяа хахадлаа, нарбаяа сайгаа ха гэжэ һаналтагүй. Юрэдөө тиимэ бэшэ. Газар жэлһээ жэлдэ жэгтэй һайхан намаа, набшаар бүрхөөгдэһөөр, байгаалиинь уларил улам урин дулаан, анхилма хоншуу агаарынь амилхада аятай болоһоор... Дүшэ нэгэн жэлэй саана энэ Газарай эльгэн бүлеэн хүрьһэн дээрэ эгээл түрүүн мүндэлһэн Жаргалай Орон бамба, бадма линхово, балжан гарма гэхэ мэтын түг түмэн сэсэгээр нэлэнхыдээ хушагдаад, үрэжэл ехэтэй үрэһөө бүхы Бүмбэрсэг дээрэ тараан тарижа байгаа юм.

1959 оной эхин. Жаргалай Орондо задарһан эрдэмэй эди шэдиие шудалһан оюун ухаатанай, уран гартанай бүтээһэн ракетэ огторгойн үрхэ өөдэ шэглүүлэн шэдэгдээ. Захагүй замбуулиин гайхаһандаа алд гэшэбэ...

Газараа гансаарханаал тойрожо ябаһан үбгэн Һара хэмэл ододые хэды дахин хараһан байбашье, ракетын өөр тээшэнь һүрсэд, яаха аргагүй яаралтай ябахадань, һалгай гараараа һарабшалжа байжа хараад һаланагүй. Хүмэдхэ, һахалһаа һанжаһан мүльһэсэ һэгсэрэн, нюдэнэйнгөө шалатар харахыса харабашье, Һарын үшөөл этигээгүй байтарынь, ракетэ дохёо тэмдэгээ дээрэ дээрэһээнь донгодуулан, өөнтэг болоһон өөрыень гасаалһан, гааруулһандал, бүри дүтэлшэнэ. Тиихэдэнь һүрдэшэһэн Һарын шарай сахир сагаан болошоно. «Хэмэл ододой хажуугаарни харайлдан, үмхи, өөдэгүй намайе хүлеэнгүй гүйлдэхэдэнь, тээсгэнэй гайхадаг, гэлыдэг бэлэйб. Тэрэшье тэрэ, тэхэшье ямаан байгаа ха. Теэд энэ ракетэ Газарай гани хүсэнэй татасаһаа таһаржа гараад ябанал! Ямар эршэ хүсөөр иитэрээ түргэдэжэл, түргэдэжэл ябана хаб? Намдал адли өөрынгөө ташуу харгыгаар табилуулна, тамарна бэшэл даа. Ерэбэл, ерэбэл! Хүйһэндэм хүс байса тудахань алтай! Һүүе!» гэжэ Һарын һүхирхые дуулаһандал, ракетын хажуу тээшээ халба һүрэхэнь халта харагдаад, хуугайлан, хурылан үнгэрхэ зуураа, «хүйтэн бэетэй үбгэндэ хүрэжэ үнжөөд, хоноод яалай даа» гэһэншүүгээр, хуби заяанайнгаа зааһан нютаг руу тэгүүлһээр, наһан соогоо Нараяа тойрохоёо ябашаба. Үбгэн Һара хэды атаа мэсэндэ абтабашье, залуу Юртэмсэтэй аян замдаа уулзалдажа, мэндээ мэдэлсэжэ байха болоһондоо баагүй баярлаад, нюдэнэйнгөө нёлбоһо моисогор-моисогороор мухарюулан: «Нарата замбуулинай одхон хүбүүн болобош, хэтэ мүнхэдөө хүхюутэй, жаргалтай ябаарай даа» гэжэ юрөөгөөд, мантан малаан толгойгоо доро тонгойлгон дохиһоор үдэшэбэ.

Эгээл энэ үедэ огторгойн одо мүшэдэй атаархуу жүтөөрхүү басагадтал олиггүй холоһоо онибаниб миһэрэлдэн: «Залуу хүбүүн, маанадта айлшалыш» гэжэ гүйлдаһаар, гунхаралдаһаар байтарынь, шэнэ Юртэмсэ шэнэ замдаа орошонхой, хиидэн-ниидэн ябаба. Тиихэдэнь одо мүшэд олоороо халаг хухы табилдан, сая, доншуур жэлэй саанаһаа хүбүүнтэй оройдоо уулзаагүй, залуу Юртэмсые угтан ушарха тухагүй байһандаа голхоролдобошье, «Энээниие эльгээһэн Жаргалай Орон хахасашагүй хани нүхэр боломоор, бүри ондоо юртэмсые наашань табиха, табихаяал табиха» гэлдэн, гэмэрээ-гутараагаа болюулжа, үнгын һолонгоор бугаагтаһан, дугаагтаһан түрэл нютагыень магтан дуулалдаһаар. Зарим дангина-одод замбуулинай залуу хүбүүнэй хойноһоонь хүсөөд, хормойень табингүй гүйлдэхэ һанаатай байбашье, анханһаа хойшо аяншалдаг харгыһаа хадуурхагүй, хайшаашье хадамда үгтэхэгүй байһандаа уйлалдаһаар. Тиигэбэшье хүбүүнэй задарюун шарай харахадаа, дохёо тэмдэгыень шэхэнэй шэмэг, сээжын баяр болгон шагнахадаа, сэдьхэл һаналынь тэгшэржэ, «мүнхэ нютагһаа мүндэлөөд ерэһэн Юртэмсэ мүнхэрэг» гэлдэһээр. Тиихэдэ һүбэлгэн, ухаансар жунхаяан-ододынь: «Аханарайнь айлшалжа ерэхэдэ, бултадаа хүтэрэлдөөд, дуугаа ханхинаса татаһаар, хатаралдаһаар угтуужамди» гэлдэн, гунирнад. Залуу Юртэмсын мүндэлһэн, хүсэ ороһон нютагынь: «Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз» лэ гэһэн зар тунхаг замбуулинаар тарашаба. Табигдаһан сагынь: «1959 он январь» гэһэн алталмал тоо, үзэгүүдые тайлбарилан уншахадаа, «хасаг тэргын хахинаанай ойртоһые» бултадаа ойлгоод, улам ехээр урмашаба, баярлаба. Һаядаа үшөө нэгэ ракетэ мархагар хамартай Марс худар табижашье магад» гэлдэн, наранай юһэн хүбүүд сан малгайтай Сатурн түрүүтэй забдагүй дарьялдаһаар...

Янсан галабһаа хойшо хүбүүдээ хөөршөөн, бэеэ тойруулан урилдуулжа, сэнгэжэ байдаг Наран арбадахи юртэмсэ—одхон хүбүүтэй болоһондоо олзуурхаад, алтан туяагаа анханайхиһаа бүри ехээр аргамжатуулан сасаруулжа, хүбүүдтээ зарлиг захиралта ябуулхадань, тэдэнэрынь бултадаа: «Шэнэ Юртэмсын шэжэм оньһо олоһон Жаргалай Орондо магтаал үргэе! Илалтань эгүүридэ табигдаха замай эхин болоо!» гэлдэн, духаряа бариһандал дунгяаршоод, дуулалдажа мэдэбэ. Наран одхон хүбүүгээ шэртээд, иигэжэ хэлэбэ: «Огторгойн оройһоо түрэл нютагыеш хаража байнхайб. Дүшэ гарамгай жэлэй саана тэндэ улаан шуурган болоо һэн. Тэрэнэй һүүлээр сэсэг, набша һалбаржа эхилээд, мүнөө үрэжэл ехэтэй, үнгын үрэ жэмэстэй сэсэрлиг болоод харагданхай. Тэндэш ходол сэсэгтэ хабар сэлгеэлэн ногоордог. Ган гасуур болгохоор халуун туяа хаяхадамнишье, ургамал, тарималынь ургажал, ургажал байдаг агша. Уһа голнууд дээгүүрнь хаалтанууд бодхоогдодог, тэндэһээ сахилгаан гэрэлэй сасаржа байхада аяар эндэһээ атаархахаар. Газарайнгаа тунга хүрьһэндэ тариһан ургамалайнь талмай үдэр бүри үргэдэжэл байдаг. Хангил хадануудые хамха сохёод, ой тайгые орбонгоорнь орбуулаад бариһан томо томо тосхон, хотонуудай уурал, утаа бааюулан байхань эндэһээ харахада эли...»

Одхон хүбүүниинь Нарандаа иигэжэ хөөрэбэ: «Марс руу манайхин намһаа хурдан, намһаа томо ракетэ табиха». Тиихэдэнь Наран халуун баяраа халяажа: «этигэнэб, иимэ хүбүү эльгээһэн Жаргалай Орондо этигэнгүй аргамгүй» гэжэ шангаар дуугараад, үрэ зүрхэеэ хүдэлһэн янзатай, шаглагар улаан шарайнгаа хүлһэ аршасагаана, «Һүүлэй һүүлдэ намайешье мэдэлдээ абахадаа магад. Үбэлдөө өөһэдтөө дүтэлүүлдэг, халуудхадаа хажуу тээшэнь холодхоод байдаг болоходоошье болохо» гэжэ хэлээд, «зай, хүбүүн, замдаа бушуулая» гэжэ миһэрээд, түһэр замдаа нээрээшье түргэлбэ гү гэхээр халуу охёо хаялан, мантайса харайба. Наран дахуул тээшээ дахин шэртээд: Замбуулин ерэхэ зам хэн заажа үгөөб» гэжэ асуухадань, тэрэнь омогтойгоор ханхинаса харюусаа:

— Совет оронойм ажалшад!

«Кооператор-комсомолец» гэжэ олзоборилгын артелиин уран гарта мастернууд бурядай искусство болон литературын болохоёо байгаа декадада зэдэхитэйгээ бэлдэнэ. Мастернууд О. Шарагулова, В. Носырев гэгшэд яһаар уран нэрии зүйлнүүдые хэжэ байнхай. **Зураг дээрэ:** мастернууд О. Шарагулова В. Носырев хоёр хэһэн юумэеэ хаража байна. Ф. Сорокиной фото.

Һонирхолтой концерт

Үреэ нютагта Баргажанай, Курумканай аймагуудай комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй гурбан үдэрэй семинар һаяхан болоо. Семинарта хабаадагшад эндэ байха зуураа, һонирхолтой концерт бэлдэжэ, эндэхи зондо харуулба.

Концертнь коммунистическэ ёһоор ажаллалгада, ажал хүдэлмэридэ комсомолшууд болон залуушуулай хабаадалгада, залуушуулай һуралсалда, ажабайдалда зорюулагдаһан байна. Эхэ орон тухай болон бусад Росси тухай болон бусад дуунууд ирагуу һайханаар дуулагдаа, хатар наадануудшье болоо. Уран гоё шүлэгүүдые уншалган хажуугаар эдэ аймагуудай түрүү малшадта зорюулагдаһан амаршалгын уряанууд хэлэгдээ.

Концертын харуулагдажа байха үедэ ута хүхэ һахалтай, бүгтэршэг үбгэжөөл орожо ерээд «намда үгэ үгыт» гэжэ хандаба. Тэрэ үбгэн сценэ дээрэ гараад, үбэрһөө нэгэ бэшэг гаргажа уншаба гээшэ. Бэшэгые городто байдаг ахань бэшэһэн байгаа. Бэшэг соонь ажалай журам эбдээшэд, архида һогтохо, клуб, столово соо орожо унтадаг, үгышье һаа наншалдааша хүнүүд шог энеэдэндэ гаргагдана. Энэнь концертын нэгэ номер болоно.

Зал соо гэнтэ харанхы болошобо. Сценын саада ханада «Еж» («Заря») гэжэ томо үзэгөөр бэшээтэй һэн үгэ харагдана. Энэнь семинарта хабаадагшадай бэлдэһэн үгнэтэ газетэ болоно. Тиигэжэ ариг сэбэрые сахидаггүй хүнүүд, эшхэбтэрээр, журамгүйгөөр ябааша экран дээрэ шүүмжэлэгдэһэн байна.

Сугларагшад концертые тон ехээр һонирхоо.

Д. Санданов.

Лотерейн шүүбэринүүд

Республикын нөөсэлгын кассануудта хүнүүд хэзээ хэзээнэйхиһээ олон. Тэдэнэр хоёрдохи шүүбэритэ лотерейгээр «талаанда тудагшад» байгаа ха юм.

Гансахан Улан-Удэ городто лотерейн биледээр шүүбэриин түлэгдэжэ эхилһэн түрүүшын үдэр хэдэн томо шүүбэридэ тудагшад олон байба.

Тэдэнэй дунда гэрэй эзэн эхэнэр Надежда Маркова 70640 серитэй 50-дахи номерой биледээр 5265 түхэригэй сэнтэй пианино шүүгээ. Тиихэдэ Санжа-Митып Шеребуй гэгшэ оёдолой машина шүүжэ, хүгшэнөө баярлуулаа. Сэмбын фабрикын уһа урадхуулдаг хоолой татагша слесарь Лев Мирлас хүлөөр оёдог оёдолой машина һамгандаа шэнэ жэлэй бэлэг болгон абаашажа үгэхэ юм.

Республикымнай колхознигууд-шье лотерейн биледээр шүүбэринүүдые абана. Кабанскын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Людмила **Фролова** хүлөөр оёдог оёдолой машина шүүбэ. Энэ аймагай барилгын конторын хүдэлмэришэн Тамара Суворова 1500 түхэриг сэнтэй холодильник шүүжэрхёо.

Улан-Удэ городой нөөсэлгын кассануудта шүүбэридэ тудаһан эдэй түлөө мүнгэ болон мүнгэн шүүбэри түлэлгэ гансахан үдэр соо зуун арба мянган түхэригтэ хүрэһэн байна.

Гансахан Улан-Удэ город дотор түлэгдэһэн эдэ шүүбэринүүд дээрэһээ хаража үзэхэдэ, республикын бүхы аймагуудаар, городуудаар шүүбэридэ тудагшадай олон байһанинь хэлсээнгүй.

Шүүбэриин түлбэри байгша оной июниин 30 хүрэтэр үргэлжэлхэ байна.

М. Халбаев.

ХИЛЫН СААНАҺАА

А. И. МИКОЯНАЙ США-да ошоод байһан тухай

ЧИКАГО, январиин 10. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо А. И. Микоян үсэгэлдэр Детройт городһоо Чикаго ерээ. Эндэ ерэн сасуугаа «Хилтон» отельдэ хэгдэһэн пресс-конференци дээрэ А. И. Микоян корреспондентнүүдэй олон асуудалнуудта харюусаа. США-да Таниие хэр зэргээр угтаа гээшэб гэһэн асуудалда харюусахадаа, А. И. Микоян иигэжэ хэлээ: «США орохоёо гарахадаа, һайнаар угтаха гэжэ би хүлеэжэ ябаа һэм. Теэд минии һанажа ябаһанда орходоо бүришье һайнаар намайе угтаа. Би Америкын хүтэлбэрилэгшэдтэй, юрын хүдэлмэришэд, алба хаагшадтайшье уулзааб. Энэ хадаа ехэ һайн хөөрэлдөөнүүд байгаа гэжэ би хэлэхэ байнаб. Бидэниие алгасалдуулдаг хурса асуудалнуудааршье болоһон хөөрэлдөөнүүд хани ёһоор үнгэрдэг байгаа. Танайда сэхэ руунь хөөрэлдэхэ дуратай хүнүүд бии. Шанга асуудалнуудые ямар нэгэн дипломатическа аргаар алгасан гаранхаар сэхэ руунь хөөрэлдөө һаа дээрэ гэжэ бишье тоолодог байнаб. Хэрбээ хоёр талын бэе бэеэ ойлголсохые хүсэдэг байгаа һаань, сэхэ руунь хэгдэһэн хөөрэлдөөн энээндэнь имагтал туһалха байна. Хэрбээ хүнүүдэй арсалдаха гэжэ хүсөө гээшэ һаань, ондоо байха юм ааб даа. Зүгөөр Америкэдэ минии хөөрэлдэһэн хүнүүд харилсаагаа хурсадуулхые бэшэ, харин бидэниие ойлгожо абахые хүсэдэг байгаа гэжэ хэлэхэ байнаб».

США-да хөөрэлдөөнүүдые хэхэдээ, ямар юумэ бүтээгээ гээшэбта гэһэн асуудалда А. И. Микоян иигэжэ харюусаа: «заншал болошоһон буруу һанамжанууд хүсэд үгы болоо гү, али һуларжа байна гэжэ би һананаб. Хүйтэн дайн гээшэ оршон байдалые дан ехээр муудхаагаа гэжэ би түбэгшөөдэг байгааб. Гэбэшье танай хүнүүд, тусхайлбал, ээзд баяшуулай түлөөлэгшэд маанадтай харилсаагаа һайжаруулхые хүсэдэг гэжэ би этигээб. Арад тухай хэлэхэ болоо һаа, танай арад, манай арад шэнги дай хэхые хүсэдэггүй».

— Тиигэбэшье хүйтэн дайн үшөөл һаад түбэг татадаг, зүгөөр энээниие усадхаха шухала гэжэ хүнүүд улам олоороо ойлгодог боложо байна, хүйтэн дайнай үргэлжэлүүлэгдэжэ байһан сагта, тэрэнэй ёһотойл зэбсэгтэ байлдаан болохо аюул үлэхэ байна. Шэнэ дайн тоо томошогүй олон хохидол ушаруулхаһаа гадна, угаа хэсүү бэрхэ хойшолонтой байха гэжэ онсолон тэмдэглэхэ зуураа, А. И. Микоян иигэжэ хэлээ: «дайн байлдаа зайсуулхын тулада хүйтэн дай хэхээ болижо, бэе бэеэ ойлголсодог болохо шухала.

Бэе бэеэ ойлголсолгодо ямар юумэ һаад хэнэб гэһэн асуудалда А. И. Микоян иигэжэ харюусаа: «хамагай түрүүндэ бэе бэедээ һэжэглэлсэлгэ, һайн холбоо барисаагүй байһан ушар һаад тохёолдуулна».

«Эб найрамдал» гэһэн ойлгомжые Америкын болон советскэ талаһаа ондо ондоогоор тайлбарилдаг байһан ушар бэе бэеэ ойлголсолгодо һаад хэнэгүй гү гэжэ корреспондентнүүдэй нэгэнэй асууха-да, А. И. Микоян иигэжэ хэлээ: «Эб найрамдал» гэһэн ойлгомжые хоёр ондоогоор тайлбарилха аргагүй юм. Хүйтэн дайнай боложо байһанда хэн зэмэтэйб гэһэн асуудалда танайда зарим хүнүүд анхаралаа ехээр хандуулаад, энэнэй түлөө зэмые бидэндэ тохохые оролдодог. Энэ хадаа буруугаар хандалга болоно. Иимээр хандаха болоо гээшэ һаа тус асуудалаар эхи захагүй арсалдаа хэжэ болохо байна. Тус асуудал шиидхэлгые ерээдүйн түүхэшэдтэ үлөөжэ үгөөд, манай харилсаа һайжаруулха зам бэдэрээ һаа дээрэ бэшэ гү».

А. И. Микоян саашань иигэжэ мэдүүлээ. Стивенсон, Хэмфри болон Джонстоной Советскэ Союзда ошоһон, тиигээд Н. С. Хрущевтой тэдэнэй хөөрэлдэһэндэл адли тиимэ холбоо барисаан ехэ туһатай байна. Танай хүнүүдэй Советскэ Союзда ошожо һанамжаяа сэхэ руунь мэдэлсэһэн ушар, манай хүнүүдэй США-да хэһэн хөөрэлдөөнүүд юу харуулнаб гэхэдэ, манай оронуудай хоорондо нягта холбоотой болохые совет арад шэнги, америкын арад мүн лэ хүсэдэг байна.

США СССР хоёрой хоорондохи харилсаан һайжараа гэжэ хэлэжэ болохо гү гэһэн асуудалда А. И. Микоян иигэжэ харюусаа: «минии һанахада, хэрбээ олониитын һанамжые хараадаа абалсаха болоо һаа, һүүлэй үедэ энэ харилсаанай һайжарха шэнжэ тэмдэг бии байна».

Амаралтаяа иигэжэ США-да үнгэргэхые Н. С. Хрущевто Та һануулан хэлэхэгүй гүт гэжэ А. И. Микоянһаа асуугаа. Бусаад байхадаа, минии аяншалгын ямараар үнгэрһэн тухай Н. С. Хрущевто би хөөрэжэ үгэхэб. Амаралтаяа яажа үнгэргэхэ байһанаа тэрэ өөрөө шиидхэнэ бэзэ. Манай орондо хүнүүд өөрынгөө дура хүсэлөөр амаралтаяа үнгэргэдэг юм.

Америкын правительствын ямар нэгэн түлөөлэгшые Советскэ Союз орохыень уриха хүсэлэнтэй гүт гэһэн асуудалда харюусахадаа, А. И. Микоян иигэжэ хэлээ. Энэ талаар намда тусхай түсэб байхагүй, иимэ түлөөлэгшэдэй хэн нэгэнэйнь Советскэ Союзда ошоо һаань һайнаар угтахабди. Хүндэтэйгөөр угталгын талаар таанадтай мүрысэхөөр бидэнэр бэлэн байнабди, энэ мүрысөөндэ таанадые ахин гарахые оролдохобди гэжэ А. И. Микоян нэмэжэ хэлээ. Энэ хадаа таанадые аягүйрхүүлхэгүй бэзэ гэжэ найданаб.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XXI съездын болохоёо байһантай дашарамдуулан, корреспондентнүүдэй табиһан асуудалда харюусахадаа, Советскэ Союзай Коммунистическэ парти мүнөө хэзээ хэзээнэйхиһээ бата нэгэдэлтэй гэжэ А. И. Микоян онсолон тэмдэглээ. Амгалан тайбан саашанхи байгуулалтын асари ехэ программа болошо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбые энэ съезд зүбшэн хэлсэхэ юм. Энэ түсэбые бүхы совет арад нэгэн һаналтайгаар дэмжэдэг гэжэ тэрэ хэлээ.

Үдэрынь, Чикаго городой клуб соо А. И. Микоянай хүндэлэлдэ обед хэгдээ. Демократическа партиин хүтэлбэрилэгшэ Э. Стивенсон, Чикагын «Инленд стил компани» гэжэ булад хайлуулгын компаниин агсан президент Э. Райерсон, Чикагын худалдаа наймаанай болон промышленностиин ассоциацие толгойлогшо Колтер, «Ферст нэйшнл бэнк оф Чикагын» президент Г. Ливингстон, «Атчисон Топека энд Санта-фе Рейлуэй компаниин» президент Найт, Иллинойс штадай промышленность болон финансые эрхилэгшэдэй бусад томо түлөөлэгшэд, Чикаго городой газетэнүүдые гаргагшад, олониитын элитэ түлөөлэгшэд обед дээрэ байлсаа.

Э. Райерсон амаршалгын үгэ тобшохоноор хэлээ. Тиихэдээ, уласхоорондын худалдаа наймаанай, ажахын ябуулгын бусад һалбаринуудай талаар А. И. Микоян ехэ мэргэжэлтэй юм гэжэ Чикаго городой ажал хэрэгэй хүнүүд мэдэдэг гээд тэрэ хэлээ. Обед дээрэ үгэ хэлэжэ, эндэ байгшадай һонирхоһон асуудалаар һанамжаяа мэдэлсэхыень А. И. Микояниие тэрэ гуйһан байна.

Холбоото Штадуудай болон Советскэ Союзай хоорондохи харилсаа һайжаруулгада ажал хэрэг эрхилдэг хүнүүд ехэ үүргэ дүүргэжэ шадаха байна гэжэ А. И. Микоян очсолон тэмдэглээ. Советскэ Союзые США-гэй правительствын мэдэрхэһээ бүри урид, Америкын промышленна болон худалдаа наймаанай компанинууд СССР-тэй худалдаа наймаа ехээр хэдэг байгаа. СССР тэдэнһээ трактор, станок болон бусад машинануудые худалдажа абадаг һэн гэжэ А. И. Микоян һануулаа.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ США СССР хоёр хоорондоо союзна харилсаатай байһан юм гэжэ һануулха зуураа, мүнөө иимэ нягта харилсаатай байгаа һаамнай ехэ һайн байха һэн. Зүгөөр энээниие энэ дороо туйлахань бэрхэтэй байна гэжэ А. И. Микоян хэлээ.

Энээнтэй дашарамдуулан А. И. Микоян Советскэ Союз тушаа буруу һанамжануудай США-да бии байһан тухай тогтоһон байна. СССР Америкэдэ добтолоод, тэрэниие усадхаха хүсэлэнтэй гэһэн үгэ хүүр тараагдадаг үе саг байһан юм. Мүнөө СССР-эй зүгһөө экономическа «аюул» гаража болохо гэһэн хэбэртэй үгэ хүүр тараагдадаг болонхой. Советскэ Союз Холбоото Штадуудые экономическа аргаар усадхахые хүсэнэ гэжэ хэлсэдэг. Зүгөөр бидэндэ бусад бүри шухала хэрэгүүд болон зорилгонууд бии гэжэ таанад өөһэдөө мэдэнэт. Бидэнэр манай арадай дэлгэр баянаар ажаһуухые хүсэнэбди. Энээниие өөһэдынгөө ажал хүдэлмэрсэр туйлахые хүсэнэбди. Эндэ ямар аюул байна гээшэб?

Тэрэшэлэн, бидэнэр—коммунистнуудые бусад гүрэнүүдтэ «һүйдхэлгын хүдэлмэри» хэхые хүсэдэг гэжэ хэлсэдэг. Бидэнэр үнэхөөрөөл коммунистнууд байна гээшэбди, бусад оронуудай коммунистнуудтай талархадаг байнабди. Зүгөөр бидэнэр коммунизмые газаашань зөөлгэжэ гү, али ондоо тээһээ асаржа байха юумэ бэшэ гэжэ бидэнэр һайн мэдэнэбди. Коммунизм хадаа орон бүхэнэй дотоодын хүгжэлтын үрэ дүн мүн болоно бшуу.

Теэд манай амжалтанууд таанадые сошордуулжа болохо байна. Зүгөөр энэ хадаа шуһа адхаралгатээшэ ошохо гэһэн удхатай бэшэ байна бшуу гэжэ А. И. Микоян саашань хэлээ.

Шэнэ дайн хүн түрэлтэндэ угаа ехэ хохидол ушаруулжа болохо гэжэ зааха зуураа, хэрбээ энэ аюулые Америкэдэ мэдэрдэг байгаа гээшэ һаань, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха шухала. Манай ёһо гуримуудай ондо ондоо байгаашье һаань эбтэйгээр ажаһууял.

Бидэнэр хүсэ багатай байһан дээрэһээ иигэжэ хэлэдэг бэшэбди. Өөрыгөө хамгаалха шухала юумэ манайда хүсэд бии. Эб найрамдал хамгаалхые хүсэдэг дээрэһээ бидэнэр иигэжэ хэлэдэг байнабди. Бидэнэр дайн хэзээдэшье эхилхэгүйбди. Хэрбээ Холбоото Штадуудһаа хэдэн дахин ехэ хүсэтэйшье байгаа һаа иимэ юумэ хэхэгүй һэмди гэжэ А. И. Микоян саашань хэлээ.

Советскэ Союз Баруун Германиин, Англиин, Франциин аша туһые харалсангүйгөөр США-тай үгэеэ ойлголсохые хүсэнэ гэһэн хэбэртэй гээр заримашуул хэлэдэг байна. Зүгөөр бидэнэр эдэ оронуудтай харилсаагаа һайжаруулхые хүсэдэг байнабди. Тэдэнтэй хоорондохи харилсаагаа муудуулһанай хэрэг бидэндэ байхагүй гэжэ А. И. Микоян хэлээ.

Советско-американска худалдаа наймаа үргэдхэхэ асуудалнууд тухай А. И. Микоян мүн лэ хэлэһэн байна.

Советско-американска худалдаа наймаа үргэдхэхэ, мүн бусад асуудалнуудаар эндэ байгшадай асуудалнуудта А. И. Микоян харюусаа.

Обедэй түгэсхэлдэ, Э. Райерсон үгэ хэлэжэ, А. И. Микоянда бүхы сугларагшадай зүгһөө баясхалан хүргөө.

Обедэй һүүлээр, А. И. Микоян тэрээнтэй суг ябалсаһан хүнүүд нэлэнхы худалдаа наймаанай томо центрые хараа. Үдэшэнь «Эльба дээрэхи уулзалгада хабаадалсаһан американецуудай» организациин секретарь Д. Половскиин уряалаар тэрэнэй гэртэ ошоо. Удаань США-гэй демократическа партиин хүтэлбэрилэгшэ Э. Стивенсонэй гэртэнь А. И. Микоян айлшаар ошоһон байна.

Л. ВЕЛИЧАНСКИЙ,
В. ПАРАМОНОВ.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ТҮҮХЭТЭ ЕХЭ УДХАШАНАРТАЙ ХЭРЭГ

Түрүүшын советскэ космическа ракетые табилга үнэхөөрөөл түүхэтэ ехэ удхашанартай гайхамшаг хэрэг болоо. Нарые тойрон ябадаг арбадахи юртэмсые советскэ ажалшадай бүтээжэ, замбуулин руу табяад байхадань, бүхы дэлхэйн хүнүүд өөрынгөө һуудаг обществые, тэрэнэй үмэнэ табигдаһан асуудалнуудые шиидхэн дүүргэхэ арга замые урданайхиһаа ондоогоор, ондоо нюдөөр хаража эхилээ.

Советскэ ракетын гайхамшагаар дабшажа ябаһан тушаа дэлхэйн хэблэл айхабтар олон мэдээсэлнүүдые мүнөө толилно. Тиимэ мэдээсэлнүүдые толилоогүй нэгэшье газетэ, журнал үгы. Хилын саанахи хэблэлэй олон органуудай түрүүшын мэдээсэлнүүд нилээд юрэнхы удхатай, тобшо богонихонууд байһан байгаа. Тэдээн соо советскэ ракетэ амжалтатайгаар дабшажа ябана гэһэн мэдээн, мүн тэрэнэй ябажа байһан замынь хэлэгдэдэг һэн. Гадна космическа ракетэ табиһан ушар эрдэм ухаанай агууехэ туйлалта мүн гэжэ мэдэрэгдэһэн байна. Гэбэшье түрүүшын бахархалган үнгэржэ, энэ ушарые даамай гүнзэгыгөөр согсолон бодохо, сэгнэхэ үе эхилбэ. Саг жэлэй саашаа ошохо бүри хүн түрэлтэн энэ ушарые улам гүнзэгыгөөр согсолон шэнжэлхэ байна. Гэбэшье бүри мүнөө космическа ракетые табиһан ушар нилээд эхээр согсолдоогүй, сэгнэгдээ. Энэ согсолон гол удхань иимэ байна:

Советскэ космическа ракетэ дэлхэйн политическэ байдалда айхабтар ехээр нүлөөлжэ эхилээ. Дэлхэйн хоёр системын — социализм болон капитализмын хоорондоо боложо байгаа гол ехэ арсалдаанда хэниинь зүб, хэниинь бурууб гэжэ советскэ ракетэ хэлээ. Манай ракетэ социализмын илалтанууд тухай эли тодоор, этигэмэ үнэншэмөөр дэлхэйн зондо хэлэжэ үгэдэг пропагандист болобо. Социалистическэ оронуудай гүрэнэй болон ниитын ажал-ябуулагшад, тэдэнэй хэблэл энэ ушарта илангаяа ехэ анхарал хандуулна. «Советскэ космическа ракетые табилга замбуулиниие хүн түрэлтэнэй мэдэлдээ оруулха замдань шэнэ шата болоо, — гэжэ нүхэр Н. С. Хрущевой нэрэдэ нүхэр Чжоу Энь-лайн эльгээһэн телеграмма соо хэлэгдэнэ. — Космическа ракетые табилга социалистическэ системын хизаарлашагүй булюу һайн байһыень үшөө дахин этигэмэ тодоор гэршэлэн харуулаа. Советскэ арад эгээл шэнэ наука болон техникэдээ гайхамшаг амжалтануудые туйлажа, капитализмын эгээл хүгжэнги оронуудые холо хойноо орхибо».

Социализмын лагериин хилэһээ газаа тээ байдаг гүрэнүүдэй олониитын бүхы түрүү түлөөлэгшэд мүн лэ иимэ һанамжа баримтална.

Харин тиихэдэ Советскэ Союзда, коммунизмда дурагүй, тэрэнэй дайсан харшаар хандадаг хилын саанахи хүнүүд советскэ ракетын түүхэтэ удхашанартай тухай ехэ дураһаа гаргажа, бээ баалажа хэлэнэ янзатай. Тиигэбэшье советскэ эрдэм ухаанай амжалтань тэрэ эрдэм ухаа бии болгоһон социализмын системэтэй таһаршагүй нягта холбоотой гэжэ манда дайсан харшаар хандадаг хүнүүдшье мэдэрхэ баатай болоно. Жэшээнь, Англиин «Дейли Экспресс» гэжэ консервативна газетын шэнжэлэгшэ январиин 6-най номерто иигэжэ бэшээ: «Ракетын табигдаһан ушар хадаа капитализмые коммунизм амгалан байдалда илажа шадаха гэһэн Хрущевой һанамжын зүб байһые гэршэлнэ гэжэ би һананаб».

Эдэ үгэнүүд хадаа юртэмсэнүүдэй хоорондо ниидэгшэ советскэ ракетын хойноһоо ухаансар бодолготойгоор ажаглан харагшадай хэһэн түрүүшын тобшолол мүн. Тэдэнэй хоёрдохи тобшололынь иимэ:

Нарые тойрон ниидэгшэ советскэ ракетэ эб найрамдалай хэрэгтэ айхабтар ехэ хубита оруулба. Энэ ракетын ашаар социалистическэ лагериин бэелүүлжэ байгаа эб найрамдалай политика улам хүндэтэй, улам хүсэтэй болоо, тиихэдэ эрдэм ухаанай бүхы туйлалтануудые сэрэг дайнай бэлэдхэлдэ, буу зэбсэг түргэнөөр бүтээхэ хэрэгтэ зорюулдаг хүнүүдтэ үшөө нэгэ шанга сохилто болоо.

Гэбэшье дэлхэйн олониитын олонхи түлөөлэгшэдэй хэһэн, дээрэ дурсагдаһан хоёр тобшололые бүлимтархай хүсэнүүд тобшоорхэ дурагүй. Буу зэбсэг бүтээлгые бүри түргэдхэн һүжэрөөхэ, тиигэжэ ородуудай һүр хүсэнэй «адли» хүсэтэй болохо шухала гэһэн үгэнүүдые бүри мүнөө Америкын хэблэлдэ бэшэгдэжэ эхилээ.

Советскэ Союзда харша хардалга гүрдэлгэ баруунай хархис хүсэнүүдэй хэжэ, советскэ наукын туйлалтын һүүлшын амжалтые багадхаха гэжэ оролдохо байһандань һэжэггүй. Гэбэшье иимэ оролдолгын хододоо буруу һүрэхэ байһаниинь мүн лэ дамжаггүй. Юундэб гэхэдэ социализмын хүсэнүүдэй хододоо түрүүлэн ябалга, эб найрамдалай хүсэнүүдэй улам бэхижэлгэ, харин сэрэг дайнай, капитализмын хүсэнүүдэй гээгдэжэ хожомдожо ябалгань мүнөө үедэ обществын хүгжэлтын жама ёһон болонхой бшуу. Бүмбэрсэг дэлхэйе тойрон ниидэгшэ түрүүшын советскэ хэмэл одоной табигдаһанһаа хойшо үнгэрһэн нэгэ жэл гурбан һара энэ жама ёһын яашагүй зүб байһые эли тодоор гэршэлэн харуулаа. Саг жэлэй саашаа ошохо бүри капитализм улам гээгдэн хожомдохо, харин һарнин һандаржа байгаа хуушан дэлхэйе социализм улам олон һалбаринуудаар хүсэжэ, урдань гараха байна. Энэ хадаа хубилгахын аргагүй жама ёһон мүн. Мүнөө Нарые тойрон дабшажа ябаа арбадахи, социалистическэ юртэмсэ энээн тухай батаар гэршэлнэ.

АГУУЕХЭ ХАРЮУСАЛГА

Хүн түрэлтэн саашадаашье шэнэ дайнай аюулһаа айн һүрдэжэ, һанаата боложо байха гү, али дайнай аюул зайсуулагдажа, дэлхэйн арадууд одоол һанаагаа амарха гү? Социалистическэ лагериин эгээн ехэ гүрэн — Советскэ Союз болон капитализмын эгээд ехэ гүрэн — Америкын Холбоото Штадуудай хоорондохи харилсаан саашадаа ямар болохоб, энээнһээнь лэ дулдыдажа, дээрэ табигдаһан асуудалда харюу олдохо байна. Эгээл эдэ хоёр гүрэн эб найрамдалай, дэлхэйн хуби заяанай түлөө мүнөө онсо ехэ харюусалгатай болонхой.

Советскэ Союз энэ ушарые сүм хараадаа абажа, гадаадынгаа политика ябуулна. Америкэтэй һайн харилсаатай болохын тулада манай орон дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэн олон алхам хэһэн байна. Хоёр ороной хоорондо хани барисаан, холбоо харилсаан тухай договор баталха, һүүлээрнь худалдаа наймаан тухай хэлсээ хэхэ гэжэ Советскэ правительство США-да дурадхаа һэн. Мүн лэ манай гаргаһан үүсхэлэй ашаар үнгэрэгшэ жэлэй эхиндэ соёлой харилсаан тухай советско-американска хэлсээн баталагдаһан юм. Энэ хэлсээн мүнөө бэелүүлэгдэжэ, нилээд туһа хүргэжэ байна.

Теэд Советскэ Союзай зүгһөө хэгдэһэн хэдэн олон һайшаалта дурадхалнуудые Вашингтоной дипломатдуудай ехэнхидээ дэмжэдэггүй байһандань шаналмаар. Социалистическэ хүгжэлтын замда ороһон гүрэнүүдые дахин капитализмын оронуудай зэргэдэ тэхэрюулэн бусаажа, түүхын ябасые хубилгажа болохо гэжэ бододог хүнүүдэй США-да мүнөө хүрэтэр бии байһан дээрэһээнь лэ хоёр ороной харилсаан һайжарнагүй. Теэд тэдэнэй энэ хүсэлынь хэзээшье бэелхэгүйл!

Тиигэбэ ябабашье США-гэй мүнөө ябуулжа байгаа политикань ямаршье һайн юумэндэ хүргэхэгүй, болголгүй тэнэг политика гэжэ ойлгодог хүнүүдэй мүнөө США-да улам олон боложо байһые сэдьхэлээ ханан тэмдэглэхээр. СССР-тэй харилсаагаа һайжаруулха гэжэ США-гэй улам олон зон уряалдаг болонхой. Тэдэнэй дунда нилээд элитэ ажал-ябуулагшад, жэшээнь, сууга баян Сайрус Итон, сенаторнууд Хэмфри, Мэнсфилд, мүн бусад бии.

Мүнөө үедэ Америкын Холбоото Штадуудта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо А. И. Микоян ошоод байна. Тэрэ амаралтынгаа зарим хубиие Америкэдэ үнгэргэхын тулада советскэ элшэн сайдай айлшан боложо, тэндэ ошоо юм. А. И. Микоян США-гэй ниитын, гүрэнэй олон ажал-ябуулагшадтай уулзаха. Мүнөө А. И. Микоян США-гэй гүрэнэй секретарь Д. Даллестай, вице-президент Р. Никсонтой уулзаад байна. Мүн А. И. Микоян президент Эйзенхауэртэй уулзаха гэжэ хараалаадаа.

США-да нүхэр Микоянай ошоод байһан ушар шухала удха шанартай хэрэг мүн гэжэ америкынхид тоолно. Америкын хэдэн хүтэлбэрилэгшэдтэй мүнөө советскэ гүрэнэй ажал-ябуулагшын уулзажа, хэһэн хөөрэлдөөнүүд айхабтар ехэ туһатай байгаа, хани ёһоор, һанамжаяа сэхэ руунь хэлсэлгын оршон байдалда үнгэрөө гэжэ Америкын хүлиин газарнуудһаа мэдээсэгдэнэ. США-да А. И. Микоянай ошоһон ушар уласхоорондын шухала ехэ удхашанартай байха, Советскэ Союз Америка хоёрой харилсаа нилээд һайжаруулха, тиигэжэ уласхоорондын байдалые бүхы дээрэнь һайжаруулха гэжэ мүн лэ Англи, Франциин хэблэл бэшэнэ.

Советскэ Союз Америка хоёрой эбэй ёһоор шиидхэжэ шадахагүй ямаршье арсалдаата асуудал байхагүй гэжэ шэнэ жэлээр дашарамдуулан, Америкын арадта эльгээһэн амаршалга соогоо Н. С. Хрущев тэмдэглээ. Советскэ правительство хоёр гүрэнэй хоорондохи бүхы байгаа арсалдаата асуудалнуудые эб ёһоор шиидхэхэ гэжэ үнэн зүрхэнһөө оролдоно. Харин Америкын Холбоото Штадууд иигэжэ оролдохо гээшэ гү, энэнь мүнөөл мэдэгдэхэ болоод байна.

В. ЗАГЛАДИН.

Редакторай орлогшо
С. Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00936. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 475